

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Hospodaření s potravinami jako součást konzumerismu

Žaneta Baboráková

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Žaneta Baboráková**
Osobní číslo: **H16259**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Hospodaření s potravinami jako součást konzumerismu**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Ve své práci se budu zabývat tématem současného hospodaření s potravinami v České republice a v Evropě. V úvodu teoretické části nastíním, čím se současná konzumní společnost vyznačuje, dále budu zjišťovat, jak plýtvání ovlivňuje obchody, jak se mu snaží předcházet instituce zaměřené na přerozdělování zbytkových potravin (jako např. potravinové banky, Zachraň jídlo, Veřejné lednice), ale také způsoby, jakými se dají tyto potraviny v domácnosti využít. V empirické části budou zveřejněny výsledky dotazníkového šetření, v němž budu zjišťovat výchovu k šetrnému zacházení s potravinami.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BADINER, Allan Hunt. Mindfulness in the marketplace: compassionate responses to consumerism. Berkeley: Parallax Press, c2002. ISBN 1-888375-24-8.

BAUDRILLARD, Jean. The consumer society: myths and structures. London: Sage Publications, c1998. ISBN 978-0- 7619-5692- 1.

BAUMAN, Zygmunt. Consuming life. Cambridge: Polity Press, c2007. ISBN 978-07456-4002-0.

GLADWELL, Malcolm a Martin WEISS. Bod zlomu: o malých příčinách s velkými následky. 3. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-199-4.

LIPOVETSKY, Gilles a Martin POKORNÝ. Paradoxní štěstí: esej o hyperkonzumní společnosti. Praha: Prostor, 2007. ISBN 978-80- 7260-184- 4.

MANSVELT, Juliana, ed. Green consumerism: an A-to- Z guide. Los Angeles: Sage, c2011. ISBN 978-1- 4129-9685- 3.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Marcela Ehlová, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2018**

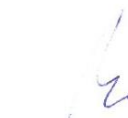
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Libotově dne 13. 6. 2019

Žaneta Baboráková

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí práce, paní PhDr. Marcelce Ehlové, Ph.D., především za její vstřícný přístup a velkou podporu, stejně tak za podnětné rady a komentáře. Další dík patří mým rodičům za podporu po celou dobu studia. V neposlední řadě bych ráda poděkovala slečně Darině Novotné za pomoc při řešení nejasností v oblasti citací, ale také všem respondentům, kteří se účastnili dotazníkového šetření.

ANOTACE

Práce se věnuje tématu hospodaření s potravinami na území České republiky a Evropy. Seznamuje čtenáře s tématem konzumerismu, dále s oblastmi plýtvání a příčinami, které k němu na jednotlivých úrovních vedou, a snaží se zjistit, zda mu lze vůbec zabránit. Jsou zde uvedeny nejvýznamnější organizace, které se snaží potraviny před zbytečným vyhozením zachránit, a využití těch potravin, které již spotřebovat nelze. Výzkumná část pomocí dotazníku zjišťuje, zda se rodiče snaží vést své děti proti plýtvání potravinami.

KLÍČOVÁ SLOVA

konzumerismus, plýtvání potravinami, potravinové banky, spotřebitel

TITLE

Food management as a part of consumerism

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with a topic of food management in the Czech Republic and Europe. It introduces the theme of consumerism, spheres and causes of wasting in particular levels and strives to ascertain whether there is a way to eliminate the food wasting. The thesis also describes the most significant organizations which endeavour to prevent foodstuffs from coming in vain, and shows the ways of exploitation the foodstuffs which are considered to be not eatable anymore. The research part focuses on whether parents strive to educate their children not to waste food.

KEYWORDS

consumer, consumerism, food banks, food wasting

OBSAH

Úvod.....	9
1 Konzumerismus	11
1.1 Spotřební kultura	13
1.2 Historie	14
1.3 Freegané jako alternativa vůči konzumní společnosti.....	15
2 Oblasti plýtvání	17
2.1 Výroba a zemědělství	17
2.1.1 Odchytky od normy	18
2.1.2 Špatný odhad množství potravin.....	18
2.1.3 Distribuce	19
2.2 Prodejci.....	19
2.2.1 Estetická kritéria	19
2.3 Spotřebitelé.....	20
2.3.1 Nedostatek plánování.....	21
2.3.2 Nesprávné skladování	21
2.3.3 Zmatení pojmů	22
2.3.4 Nerotování a nepřehlednost zásob	22
2.3.5 Příliš velké porce.....	23
2.3.6 Odmítání zbytků.....	23
3 Boj proti plýtvání jídelm v Evropě	24
3.1 Potravinové banky	24
3.1.1 K potravinovým bankám obecně	24
3.1.2 Evropská federace potravinových bank	25
3.2 Moderní technologie	26
3.2.1 Too Good To Go	26
3.2.2 Olio.....	26
3.2.3 OurGroceries	26
4 Boj proti plýtvání jídelm v České republice	27
4.1 Česká federace potravinových bank.....	27
4.2 Veřejné lednice.....	27
4.3 Food Not Bombs	29
5 Výchova proti plýtvání potravinami	30

5.1	Zachraň jídlo	30
5.2	Obchodní řetězec Penny Market	31
5.3	Freegané	32
5.4	Skutečně zdravá škola	32
6	EMPIRICKÁ ČÁST	33
6.1	Cíl výzkumu	33
6.2	Charakteristika respondentů.....	33
6.3	Výzkumná metoda.....	34
6.4	Vyhodnocení a interpretace dat	34
6.5	Testování statistických hypotéz	53
	Závěr	58
	Zdroje	60
	Seznam použité literatury.....	60
	Seznam použitých elektronických zdrojů	61
	Přílohy.....	66

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma *Hospodaření s potravinami jako součást konzumerismu*, kterým bych chtěla upozornit na jeden z nejzávažnějších celosvětových problémů dnešní doby a zjistit jak, kde a z jakého důvodu se plýtvá nejvíce, kdo je za plýtvání zodpovědný, případně zda se dá situace nějakým způsobem změnit.

S tímto problémem jsem se poprvé setkala při svém půlročním pobytu v Anglii, kde jsem pracovala jako au pair u dvou hostitelských rodin. Pro mě jako dívku vyrůstající na vesnici, kde jsme se vždy snažili upotřebit veškeré potraviny, které jsme měli, bylo obrovským šokem uvědomit si, kolik jídla se na jiných místech jen tak promrhá. Po příjezdu zpět do České republiky jsem si začala více všimnout toho, kolik jídla se v mém okolí běžně vyhodí – což mi usnadňovalo to, že jsem si později našla brigádu v supermarketu a měla tak možnost nahlédnout „do zákulisí“ jednoho z velkých obchodních řetězců. Přiznám se, že i já osobně jsem měla a stále mám v této oblasti jisté rezervy, ale snažím se zlepšovat a vítám každou radu, jak své plýtvání omezit.

Problém se špatným hospodařením s potravinami jsem záměrně zasadila do kontextu konzumní společnosti, jelikož mezi její projevy patří nadměrné nakupování a následné vyhazování nevyužitých potravin, často jen kvůli prošlé spotřební době, přestože je daná potravina stále zdravotně nezávadná.

Proto na začátku práce seznamuji čtenáře s tématem konzumerismu, jeho vývojem a rysy, abych se poté mohla podrobněji zabývat jádrem mé práce – hospodařením s potravinami. Nejprve se zaměřuji na jednotlivé oblasti plýtvání a zjišťuji, zda je možné v jednotlivých odvětvích nějakým způsobem plýtvání snížit nebo se mu případně vyhnout úplně.

V dalších kapitolách se věnuji boji proti plýtvání. Nejprve se soustředím na oblast Evropy, kde jsem se rozhodla zaměřit pozornost na potravinové banky, které mají na tomto území z hlediska hospodaření s potravinami velký význam. Zmiňuji zde také mobilní aplikace, které dennodenně poskytují lidem a podnikům možnost nabídnout ostatním uživatelům potraviny, které by se jinak vyhodily.

Následně se přesouvám na území České republiky, kde mají potravinové banky také velký vliv – proto uvádím základní informace o České federaci potravinových bank, která tato zařízení sdružuje. Dalším prostředkem, díky kterému se daří zachránit potraviny před likvidací, jsou veřejné lednice. Ty zatím nejsou veřejnosti příliš známy, ale věřím, že budou postupně přibývat

a snižovat tak zbytečné plýtvání. O spotřebování odmítnutých potravin se snaží mezinárodní anarchistická skupina Food Not Bombs, která si našla své příznivce i na našem území. Uvádím zde její hlavní myšlenky a aktivity, kterými se snaží zmírnit sociální nerovnost ve společnosti a zároveň předcházet zbytečnému vyhazování potravin.

Poslední kapitola teoretické části je zasvěcena výchově společnosti ke správnému hospodaření s potravinami. Uvádím zde hlavní představitele a jejich konkrétní působení v této oblasti.

V empirické části zkoumám kvantitativním způsobem výchovu v českých rodinách; konkrétním cílem výzkumného šetření je zhodnotit, zda se rodiče snaží vést své děti proti plýtvání potravinami. Jako nástroj jsem zvolila dotazník, který mi umožnil oslovit velké množství respondentů. Prostředí rodiny jsem zvolila z toho důvodu, že má pro výchovu dítěte rozhodující roli. Již od raného věku dítěte mají rodiče vliv na to, jaký postoj k potravinám bude dítě později zaujímat – zda jimi bude plýtvat, jestli bude ochotné koupit si v obchodě potraviny nestandardního tvaru apod. Výsledky výzkumného šetření pomohou lépe objasnit, zda rodiče učí své děti z hlediska hospodaření s potravinami dobrým návykům, jestli se snaží být v tomto ohledu dobrým vzorem, ale také to, zda si vůbec uvědomují svou zásadní roli pro předávání etických hodnot z generace na generaci.

V mé práci převažují internetové zdroje, a to hned ze dvou důvodů: v první řadě jsem měla potíže s nedostatkem literatury na toto téma; druhým důvodem byly mé snahy o co nejaktuálnější informace, což mi internetové prostředí umožňovalo. Nejvíce informací se mi podařilo získat díky webu organizace Zachraň jídlo, která se kromě svého aktivního zapojení do boje proti plýtvání snaží informovat a inspirovat co nejvíce lidí z českého prostředí.

1 Konzumerismus

Tato kapitola pojednává o konzumerismu a jeho projevech v současné euroamerické společnosti v kontrastu k zemím třetího světa. Krátce zmiňuji jeho vývoj, a to od doby patriarchálních kultur po tzv. „hyperkonzum“, ve kterém se podle Lipovetskyho nacházíme nyní. V závěru kapitoly uvádím alternativní životní styl, skrze nějž se jeho představitelé staví do opozice vůči „společnosti založené na materialismu, morální apatii, soutěživosti, ovládnutí druhých a nenasytnosti“ (Freegan.info, 2008-2018). Informace o tomto alternativním způsobu života a jeho filosofii jsem čerpala především z encyklopedie Green Consumerism a knihy Kateřiny Lojdové *Zvol si mou cestu!*, ale také z webové stránky Freegan.info.

Pokaždé, když vkročíme do supermarketu, se nám nabízí regály plné nejrůznějšího zboží. Kdykoliv dostaneme na něco chuť, stačí zajít do obchodu, v kteroukoli otevírací hodinu, kterýkoli den v týdnu. Všeho je dostatek, a není třeba se bát, že by nám hrozil hlad. Často se však stává, že potravin nakoupíme více, než stihneme spotřebovat. Příliš pozdě zjistíme, že jsou již zkažené či okoralé, a proto je vyhodíme a koupíme si místo nich potraviny čerstvé. To se týká především státních svátků, kdy jsou obchody zavřené a jako zákazníci máme tendenci udělat si zásoby větší, než je potřeba.

Podle statistické databáze Organizace pro výživu a zemědělství se každoročně zhruba jedna třetina veškerého jídla určeného pro lidskou spotřebu vyhodí, což odpovídá přibližně 1,3 miliardy tun potravin. Konkrétně v Evropě a severní Americe je to 95-115 kg na osobu, zatímco v subsaharské Africe, jižní a jihovýchodní Asii se ročně vyhodí pouhých 6-11 kg per capita (Organizace pro výživu a zemědělství [FAO], © 2018a). Pro lepší představu uvádím v příloze A graf potravinových ztrát v konkrétních oblastech světa.

Je však nutné si uvědomit, že vyhozením potravin kromě nich samotných zároveň mrháme i nemalým množstvím půdy, energie, práce a peněz, nemluvě o uvolňování skleníkových plynů při jejich rozkladu – v konečném důsledku tak mrháním potravinami přispíváme i ke klimatickým změnám (FAO, © 2018a). Dochází tím však také k nemalému plýtvání pitné vody – pro vypěstování jediného jablka je potřeba zhruba 125 litrů vody, na jeden kilogram brambor odhadem 287 litrů, pro stejné množství rýže 2 497 litrů, a v případě vyhozeného vepřového masa promrháme téměř šest tisíc litrů pitné vody na kilogram (Water Footprint Network, [2019]). Pro výpočet vodní stopy vzniklé při pěstování či výrobě dalších potravin doporučuji navštívit web Water Footprint Network.

Zatímco se potraviny vyhazují kvůli nesmyslným normám nebo se zbytečně kazí z důvodu špatného importu či skladování, v ten samý moment kolem 821 milionů lidí (tj. zhruba každý devátý obyvatel planety) hladoví a 150 milionů dětí má kvůli nedostatku potravy zakrnělý růst. Vedle toho více než 672 milionů lidí (zhruba každý osmý člověk) je obézní. Tato otřesná čísla pocházejí z výzkumu provedeného v roce 2017, a podle zprávy Organizace pro výživu a zemědělství posledních několik let počet hladovějících opět roste (FAO, © 2018b).

Obchody v nás však svým širokým výběrem potravin vyvolávají pocit, že všeho je dostatek. Hlad, který sužuje obyvatele na druhé straně planety, se nás zdánlivě netýká. Namísto nedostatku je v naší společnosti problémem nadbytek, a s ním paradoxně nikdy neutuchající pocit, že stále nemáme dost. V této souvislosti bych ráda zmínila slova Ericha Fromma (2001, s. 43), který tvrdí, že *„konzumování má dvojznačné vlastnosti: utiňuje úzkost, protože to, co člověk má, mu nelze odejmout; ale žádá, aby člověk konzumoval stále více, protože dřívější konzumpce brzy ztrácí svůj uspokojující charakter. Moderní konzumenti se mohou ztotožnit s rovnicí jsem = co mám a co konzumuji.“*

Pokud nás něco trápí, koupíme si věc, kterou své trápení utišíme, nebo se negativní pocity budeme snažit zahnat jídlem. Jak říká v úvodu knihy Hillová (2002, s. xi), *„mýtus konzumu tvrdí, že můžeme naplnit prázdnotu v našich srdcích a duších věcmi.“* Takové chování nazýváme jako tzv. *retail therapy*, neboli nákupní terapie, kterou Cambridge Dictionary definuje jako *„akt kupování si speciálních věcí, abychom se cítili lépe, když jsme nešťastní“*¹ (Cambridge Dictionary, © 2019).

Rozdíl mezi spotřebou a konzumerismem popisuje Bauman (2007, s. 28) takto: spotřeba je rysem jednotlivce, zatímco konzumerismus označuje za atribut sociální. Podle něho *„[k]onzumerismus‘ přichází, když spotřeba převeze roli, kterou hrála práce ve výrobní společnosti.“*² Podle Baudrillarda (1998, s. 70) můžeme za sociální fenomén označit to konzumní chování, které členy konkrétní společnosti slučuje, a zároveň odlišuje od členů jiných společností. Dále uvádí, že se potřeby v rámci těchto společností soustřeďují spíše na hodnoty než na konkrétní předměty, přičemž jejich uspokojení závisí na ztotožnění se s hodnotami dané společnosti (Baudrillard, 1998, s. 70).

---

¹ „The act of buying special things for yourself in order to feel better when you are unhappy“ (Cambridge Dictionary, © 2019)

² „‘Consumerism’ arrives when consumption takes over that linchpin role which was played by work in the society of producers“ (Bauman, 2007, s. 28).

1.1 SPOTŘEBNÍ KULTURA

Zahrádka (2014) se ve své knize *Spotřební kultura: historie, teorie a výzkum* zabývá současnou společností, kde spotřebu jakožto její hlavní znak popisuje jako logické vyústění vývoje společnosti.

Mezi základní rysy spotřební kultury Zahrádka (2014, s. 9) řadí tzv. symbolickou užitnou hodnotu věcí, která nám pomáhá získávat a udržovat svou sociální identitu. Díky ní ostatním lidem nepřímo sdělujeme, jaké sociální skupiny jsme součástí, či jaké hodnoty uznáváme.

Další vlastností spotřební kultury je vnímání věcí jako komodit. Věci, které používáme či spotřebováváme, si již sami nevyrábíme, ani si je nepředáváme z generace na generaci; současná společnost se vyznačuje tím, že si tyto předměty obstarává za peníze a stává se z nich zboží. Autor tento stav zdůvodňuje *„asymetrií ve výrobních vztazích: výrobní prostředky jsou převážně soukromým vlastnictvím, což pracovníkům znemožňuje, aby spotřební výrobky vyráběli pro vlastní potřebu.“* (Zahrádka, 2014, s. 9)

Jako třetí bod zde Zahrádka (2014, s. 9) uvádí propagaci prodávaného zboží, kterou datuje již od 18. století a jejímž cílem je vtisknout věcem určitý význam pro spotřebitele, aby se pro něho staly atraktivními či potřebnými. Z neosobního zboží se tak mají stát pro jedince osobními a nenahraditelnými.

Čtvrtým a posledním znakem je sociální role spotřebitele coby člověka, který má svobodnou volbu rozhodnout se, co a jakým způsobem bude spotřebovávat. Zahrádka (2014, s. 10) zde naráží na fakt, že trávení volného času se stalo komoditou, a to v nás budí touhu po stále novějším zboží.

Už nemusíme o předměty pečovat, tak jako generace před námi, a opravovat je, pokud se rozbijí – všeho je dostatek. Trh nás svými výrobky na jedno použití vychovává k neúctě vůči věcem a v konečném důsledku také k životnímu prostředí. Do obchodů již nechodíme jen proto, že něco potřebujeme – pro některé se z nakupování stala zábava, trávení volného času, což může být příčinou nadměrného nakupování mimo jiné i jídla a jeho následného plýtvání (Zahrádka, 2014, s. 8-10). Jak říká Fromm (2001, s. 90), *„dnes je těžiště ve spotřebování, nikoliv v uchování, a nakupování se stává nakupováním pro „vyhazování“.“*

Nemohu zde nezmínit významnou knihu Ericha Fromma *Mít, nebo být?*, která se zabývá otázkou dvou základních modů existence ve svém názvu uvedených, značně se od sebe lišících. Současná euroamerická konzumní společnost by se dala označit za společnost žijící v modu

mít, jelikož právě vlastnění je její ústřední hodnotou. Tuto myšlenku Fromm (2001, s. 18) zdařile vystihuje větou „*Jsem tím více, čím více mám.*“ Odlišujeme se tak od společností, které upřednostňují *být nad mít*, jinými slovy *žít nad vlastnit*.

Přitom čím více máme, tím více se vzdalujeme sami sobě, ochuzujeme se – což autor dokládá mmj. na příkladu studentů, kteří si zapisují detailní poznámky z přednášek a neuvědomují si, že tím ztrácejí možnost porozumění dané látce a její zapamatování. Pasivně přejímají cizí myšlenky, „vlastní“ získané informace, aniž by se aktivně snažili o jejich pochopení a vystižení její podstaty (Fromm, 2001, s. 48-49).

1.2 HISTORIE

V knize *Mindfulness in the Marketplace* Capra (2002, s. 10-11) zmiňuje Davida Gilmora a jeho studium představ o mužství (*manhood*) v patriarchálních kulturách. Naráží zde na postupný vývoj chápání mužství ve smyslu dospělého muže, které dříve bylo kromě fyzické síly a agrese spojeno také s převahou produkce pro ostatní nad vlastní spotřebou (tedy *dávat více než brát*), ale časem se přeměnilo na důležitost hodnoty vlastního majetku – ať už půdy, dobytku či peněz – a nadřazenost nad ostatními, zejména ženami a dětmi. V dnešní době se pozornost zaměřuje stále více na samotný majetek.

Capra dále uvádí, že rozvoj, soutěživost a orientace na předmět jsou podle tradičního čínského učení chápány jako hodnoty jang, a měly by být v zájmu zachování harmonie vyvažovány jejich protějšky: „*rozvoj zachováním, soutěžení spoluprací, a zaměření na předměty zaměřením na vztahy*“³ (Capra, 2002, s. 11).

Za dva nejpodstatnější sociální procesy, které vedly ke spotřební kultuře, jak ji známe dnes, Zahrádka (2014, s. 23-24) řadí jak demokratizaci spotřeby a vývoj kapitalismu, který je podle jeho slov charakteristický směnnými vztahy spojenými s užíváním peněz jakožto prostředníků směny, tak i komodifikací většiny statků a spolu s nimi i kapitálem a jeho sebezhdnocením.

Souhlasí tak s Lipovetským (2007, s. 13), který píše, že „*tato převratná změna [zrod „civilizace touhy“] je neodlučně spjata s novým směřováním kapitalismu, který nastoupil cestu soustavné stimulace spotřeby, komercializace a nekonečného rozmnožování potřeb.*“

---

³ „(...) expansion by conservation, competition by cooperation, and the focus on objects by a focus on relationships“ (Capra, 2002, s. 11).

Epocha, ve které se nacházíme nyní, nazval Lipovetsky *hyperkonzumenství*, přičemž podle něj tato éra započala v 80. letech minulého století. Statusová motivace a obdiv okolí jakožto hlavní důvod neustálého nárůstu spotřeby postupně nahradilo vlastní pohodlí, svoboda a v neposlední řadě kvalita života, aby se v poslední fázi vývoje konzumního kapitalismu dostalo na vrchol spotřebitelských priorit (Lipovetsky, 2007, s. 43-46).

Podle mého názoru jsou spotřebitelské tendence stále velmi zatíženy potřebou společenského uznání, i když nejspíš ne tolik, jako osobní požitek. Velká část současné společnosti má stále nutkání chlubit se objekty konzumování, a to ať už ve formě hmotných předmětů či kupříkladu cestováním. Sdílený obsah na sociálních sítích je toho podle mě jasným důkazem.

1.3 FREEGANÉ JAKO ALTERNATIVA VŮČI KONZUMNÍ SPOLEČNOSTI

V tomto oddíle krátce představím tzv. freegany, kteří se vymezují vůči současné konzumní společnosti a jejich hlavní myšlenky. V souvislosti s výchovou k šetrnému způsobu života se o nich zmíním také v poslední kapitole teoretické části práce.

Samotné slovo *freegan* je složeninou slov *free* – volný, svobodný, zadarmo, a *vegan* – člověk, který odmítá spotřebu živočišných výrobků či výrobků na zvířatech testovaných. Freegané jdou oproti veganům se svým přesvědčením ještě dále a bojkotují masovou průmyslovou produkci, která je podle nich „*řízená honbou za ekonomickým ziskem, zneužívá lidi a zvířata a ničí Zemi na všech úrovních výroby (od získávání surovin, přes výrobu a dopravu) jakéhokoliv zboží, které koupíme*“ (Freegan.info, 2008-2018).

Klíčové je pro freegany opětovné zpracování odpadu, čímž se snaží kompenzovat obrovskou propast mezi nedostatkem a nesmyslným plýtváním, což je spojené s tzv. *dumpster divingem* (Freegan.info, 2008-2018). Jde o aktivitu, během níž tito lidé vybírají věci z kontejnerů obchodních řetězců a nejrůznějších institucí, které byly vyhozeny většinou jen proto, aby uvolnily místo jejich novějším verzím. Kromě předmětů běžné potřeby se jedná také o potraviny, které nejsou zdravotně závadné či poškozené, ale vyhozené pouze kvůli svému vzhledu či blízkému se datu spotřeby (Lojdová, 2014, s. 15-16). Podle „popelnicových potápěčů“, jak by se pojem *dumpster diver* dal přeložit, je požívání vyhozených potravin bezpečné – tedy alespoň do té doby, dokud je zapojen běžný selský rozum. Na rozdíl od lidí, kteří takto získávají potraviny kvůli své ekonomické situaci, je jejich počínání reakcí na konzumní společnost a její marnotratnost (Mansveltová, 2011, s. 106-107).

Mezi další principy freeganů patří předcházení odpadu, ekologická doprava, squatování, menší množství času vyplněné zaměstnáním a ekologický životní styl (Lojdová, 2014, s. 14).

Jak však Mansveltová (2011, s. 107) dále upozorňuje, dumpster diving není legální záležitostí. Samotnou činností *diveři* zákon neporušují, ale přestože se jedná o již vyhozené potraviny, stále jsou soukromým majetkem institucí. Obchody právě kvůli dumpster diverům své kontejnery na odpad zamykají – mimo jiné proto, že pokud by se někdo z nich při „potápění“ zranil, byla by za to zodpovědná daná instituce.

2 Oblasti plýtvání

Mezi hlavní oblasti plýtvání potravinami patří výroba a zemědělství, prodejci a běžní občané coby koncoví spotřebitelé (Zachraň jídlo, [2019]). V následující kapitole seznámím čtenáře s příčinami plýtvání v jednotlivých odvětvích a budu se snažit navrhnout řešení, která by jim mohla předcházet. Musím zde však upozornit na to, že jsou tyto návrhy pouze mé úvahy a odborník by došel možná k odlišným závěrům. Jsem si vědoma toho, že přestože se do této problematiky snažím nahlédnout co nejhloběji, stále ji mohu vidět poněkud zjednodušeně a mé znalosti v této sféře zůstávají nadále omezené.

2.1 VÝROBA A ZEMĚDĚLSTVÍ

V oblasti výroby a zemědělství mluvíme především o tzv. *potravinových ztrátách*, které vznikají při zemědělské produkci, sklizni a při zpracování a výrobě potravin. Podle Organizace pro výživu a zemědělství jsou to tedy veškeré potraviny, o které přicházíme na úrovni mezi výrobou a trhem. Mezi příčiny řadíme např. napadení plodin škůdci, špatnou manipulaci, skladování, balení či nevhodnou přepravu (FAO, © 2019).

Jako *potravinový odpad* označujeme veškeré potraviny, které byly v pořádku co do výživy a požitelnosti, ale nebyly spotřebovány z estetických důvodů, kvůli nedostatečně dlouhé uvedené spotřební době, nebo v případě spotřebitele kvůli příliš velkému množství nakoupených potravin apod. (FAO, © 2019). Setkáváme se s ním ve sféře distribuce a prodeje potravin, stravovacích zařízení, u koncových spotřebitelů, ale také při již zmiňované výrobě (Zimová, 2016).

Díky bioplynovým stanicím ale můžeme tento odpad dále využít pro výrobu elektrické či tepelné energie a ke zúrodnění půdy, tedy jako organické hnojivo pro zemědělce. Toto řešení je lepší nežli zbytky potravin vyhodit na skládku či do spalovny, kde však stále končí velká část nespotebovaného jídla (Strejcová, 2018).

V současné době bychom na našem území našli zhruba 500 bioplynových stanic. Např. zařízení v Příbyšicích u Neveklova je díky takovému odpadu schopné denně vyrobit tolik elektrické energie, která se rovná roční spotřebě čtyř domácností. Jídlo sem vozí restaurace, jídelny i supermarkety, které ho díky chytré technologii nemusejí ani vyjimat z obalu (Strejcová, 2018).

Bioplyn představuje jednu z možností obnovitelné energie, přičemž se svými vlastnostmi i využitím podobá zemnímu plynu. Vzniká přirozeným procesem fermentace, běžně se vyskytujícíím v přírodě. Konkrétně se jedná o rozložení organických látek bez přístupu vzduchu. Tímto procesem vznikal během miliónů let také zemní plyn, uzamčený pod zemským povrchem. Kromě výroby a dodávky elektrické energie z něj lze získat také biometan do plynové rozvodné sítě nebo ho využít jako palivo pro motorová vozidla (Energie AG, © 2019).

2.1.1 Odchylky od normy

Jednou z hlavních příčin plýtvání potravinami již v jejich primární části životního cyklu bývají atypické tvary a rozměry zeleniny či ovoce, které brání snadnějšímu zabalení a manipulaci, což vede výrobce v lepším případě k degradaci těchto kusů na krmivo pro zvířata, zatímco v tom horším se rovnou vyhodí na kompost či skládku, nebo se zaorají (Zachraň jídlo, [2019]).

V tomto případě se jako řešení nabízí dříve tradiční paběrkování (sběr zbylé zeleniny a ovoce na polích či v sadech), které je dnes už spíše historismem. Díky organizaci Zachraň jídlo je ale znovu na vzestupu; např. od roku 2015 se jezdí každoročně na pole v okolí Prahy, o tři roky později byl projekt rozšířen i do Českých Budějovic (Zachraň jídlo, [2019]). Pevně věřím, že další pole a sady budou na seznamu přibývat.

Každopádně by podle mého názoru bylo lepší, kdyby zemědělci tyto potraviny nabízeli potravinovým bankám, které by je následně předaly neziskovým organizacím poskytujícím sociální služby. Díky tomu by se nakonec dostaly ke strádajícím jedincům, kteří by tyto potraviny jistě dokázali patřičně ocenit.

Podobný problém v oblasti výroby a zemědělství uvádí web PotravinyInfo, který se týká přebytků potravin. Jejich produkci by se podle autora mělo zamezit v každé fázi potravinové řetězce, od výroby po spotřebu. Pokud se jí předejít nepodaří, měly by být tyto potraviny přerozděleny potřebným (PotravinyInfo.cz, 2018).

2.1.2 Špatný odhad množství potravin

Organizace Zachraň jídlo dále uvádí problém se špatnou komunikací ze strany prodejce, který neupřesní požadované množství zboží a nakonec ho od výrobce odkoupí méně, a v tom případě je většinou výrobce nucen zbytek potravin vyhodit, nebo více, na což musí být majitel výroby či zemědělství připraven a mít na skladě zásoby navíc. Podobné problémy se vyskytují také v oblasti pohostinství a cateringu (Zachraň jídlo, [2019]).

Nejinak je tomu také v důsledku špatné potravinářské politiky. Podle informací zveřejněných na webu Zachraň jídlo má každý stát vlastní kvóty pro povolené množství lovu ryb. Pokud se daná hranice překročí, je nadbytek již usmrcených ryb vrácen do moře. Nemluvě o množství ryb, které jsou neúmyslně usmrceny uvíznuté v sítích (Zachraň jídlo, [2019]).

Očividně by ze strany prodejce bylo na místě lépe plánovat objednávku a pokud možno více propracovat odhad potřebného množství zboží. Co se lovu ryb týče, stát by dle mého názoru měl více sledovat dopad svých nařízení v praxi a podle potřeby je upravovat.

2.1.3 Distribuce

K plýtvání dochází také při přepravě potravin. Na webu Zachraň jídlo organizace uvádí, že mezi takové situace patří např. neplánované prodloužení přepravní doby, špatné zabezpečení zboží nebo nevhodné chlazení, čímž se potraviny zkazí a musí se odepsat (Zachraň jídlo, [2019]).

2.2 PRODEJCI

K nezanedbatelnému plýtvání jídlem dochází také na úrovni prodeje. Majitelé obchodních řetězců mají velký vliv na to, které potraviny se prodají a které ne. Určují si vlastní kvalitativní požadavky na zboží, které od pěstitele či výrobce odkoupí a nabídnou svým zákazníkům (Zachraň jídlo, [2019]). Někteří z nich však díky nátlaku veřejnosti své nároky zmírnili.

2.2.1 Estetická kritéria

Zákazník od zakoupeného zboží požaduje dokonalost, a to se týká i potravin. Přestože by konkrétní kus vyhovoval kritériím co do váhy a rozměru, je odmítán pro svou estetickou stránku. Proto ovoce a zelenina nabízená v supermarketech nebývá přirozeně zahnutá ani zpravidla nemá originální vady na kráse, zato má stejný tvar, velikost i barvu. Zemědělec je zbytečně nucen vzhledově nevyhovující plody opět likvidovat, přestože jsou stejně kvalitní a chutné jako ty oku lahodící (Zachraň jídlo, [2019]).

Toto je ale oblast plýtvání, kterou může běžný zákazník sám ovlivnit. Přestože má každý obchodní řetězec jiné estetické nároky na potraviny, které od výrobce odkoupí, je to právě koncový spotřebitel, který má možnost nastalou situaci zlepšit. Nabídka se odvíjí od poptávky, a pokud bude zákazník ochoten koupit si i nedokonalé zboží, dá se tím nemalá část vyhazovaných potravin před likvidací zachránit.

2.2.1.1 Nová strategie obchodních řetězců

Díky kampaním a nátlaku veřejnosti některé obchody ze svých zbytečně přísných požadavků na vzhled potravin upustily. V následujících odstavcích uvádím dva z nejvýznamnějších obchodních řetězců na území České republiky, které tak učinily.

Mezi potravinové řetězce, které prodávají *křivou* zeleninu a ovoce, patří Penny Market, který v reakci na kampaň *Jsem připraven* neziskové organizace *Zachraň jídlo* zařadil od roku 2016 esteticky nevyhovující, tzv. křivou zeleninu a ovoce do svého sortimentu (Penny Market s. r. o., © 2000–2019a. Leták k této kampani najdete v příloze B.

Mimo to Penny Market aktivně spolupracuje s Českou federací potravinových bank, a to jak zapojením do Národní potravinové sbírky, díky čemuž mohou zákazníci Penny Marketu každoročně darovat potraviny potřebným, ale také vlastním darem potravin do sbírky. Od května roku 2018 nově poskytuje potravinovým bankám prostory pro distribuci potravin (Penny Market s. r. o., © 2000–2019b).

Kampaň proti plýtvání potravinami podobnou výše zmiňované, za kterou stojí Penny Market, odstartoval také obchodní řetězec Tesco. Ten na svých pobočkách ve střední Evropě obohatil od roku 2017 svou nabídku ovoce a zeleniny o značku s názvem *Perfectly Imperfect* (Dokonale nedokonalá), pod kterou se skrývá právě esteticky nevyhovující zelenina a ovoce. Mezi tyto artikly patří např. jablka, mrkev, okurky či brambory (Tesco Czech [2018]).

Podle mého názoru je důležité, že oba obchodní řetězce tyto artikly prodávají za zvýhodněnou cenu oproti klasickému zboží, jelikož tím pozitivně motivují zákazníky ke koupi těchto produktů. Díky tomu někteří spotřebitelé namísto odmítání naopak takovéto zboží upřednostní před ostatním a uvědomí si, že nedokonalý vzhled nesouvisí s jeho kvalitou.

Mezi další prodejce, kteří nabízejí *křivé* potraviny, patří v tuzemsku proslulý internetový obchod s potravinami Rohlík.cz. U něho najdeme kolonku „*Ošklivé*“ *ovoce a zelenina – zachraňujeme jídlo*. Kromě jablek, brambor a česneku v síti jsou v nabídce také omáčky, chutney a pasty od firmy Titbit (Rohlík.cz, [2018]).

2.3 SPOTŘEBITELÉ

V této části kapitoly se budu věnovat nejběžnějším příčinám plýtvání potravinami spotřebitelem. Informace budu čerpat z článků či videí jedinců, kteří se sami či v rámci organizace zabývají problémem plýtvání. Dále budu vycházet z webu organizace *Zachraň jídlo*,

kteřá mezi hlavními viníky jmenuje nedostatek plánování při nakupování potravin a jejich nesprávné skladování. Pro oba případy má navržené strategie, jak zbytečnému plýtvání předcházet (Zachraň jídlo, [2019]).

Zájemcům o další informace ohledně zamezení plýtvání jídla v domácnosti bych doporučila publikaci Kate Turnerové *Moje zero-waste kuchyně: Jednoduchý návod, jak neplýtvat jídlem*. Autorka zde radí, jak se vyhnout zbytečnému vyhazování potravin a jak zužitkovat v konkrétních pokrmech potraviny či jejich části, které by byly jinak zlikvidovány.

2.3.1 Nedostatek plánování

Abychom předešli zbytečnému plýtvání potravinami, je důležité si naplánovat samotný nákup potravin. V první řadě je samozřejmě nutné předem vědět, pro jaké suroviny do obchodu jdeme a které doma ještě máme. Proto bychom měli před odchodem zkontrolovat své zásoby a poznamenat si, co chybí – ať už formou poznámek na papír, do mobilu, či fotkou své lednice a spíže. Také by bylo dobré mít jasnou představu, jak nakoupené potraviny zužitkujeme (Zachraň jídlo, [2019]).

Organizace Zachraň jídlo varuje před velkými nákupy, během kterých je větší pravděpodobnost, že nakoupíme zbytečnosti a podlehneme taktikám obchodů, kterými nás chtějí přimět ke koupi co nejvíce zboží. Proto je lepší chodit do obchodu spíše častěji a nakupovat v menším množství – zvýší se tím pravděpodobnost, že koupíme jen to, co skutečně aktuálně potřebujeme, a navíc budeme mít vždy čerstvé potraviny (Zachraň jídlo, [2019]).

2.3.2 Nesprávné skladování

Po návratu z obchodu domů je nutné nakoupené suroviny správně uložit. Nejprve se postaráme o ty, které potřebují zamrazit a uložit do chladničky; tyto potraviny jako např. maso či ryby ještě předtím rozdělíme do menších porcí, abychom jich později nemuseli rozmrazovat příliš velké kusy. Do lednice kromě chlazených potravin patří také vejce, většina tuzemského ovoce a zeleniny, pro kterou je určena spodní přihrádka chladničky (Zachraň jídlo, [2019]).

Do lednice naopak rozhodně nepatří tropické ovoce, které je ze své domoviny zvyklé na vyšší teploty než ovoce tuzemské a v lednici by zbytečně ztrácelo svou chuť a vitaminy. Podobně jsou na tom česká rajčata a okurky, které nesnesou chlad lednice, ale ani pokojovou teplotu; ideální je pro ně teplota kolem 15 °C (Zachraň jídlo, [2019]).

Vedle nevhodné teploty skladování je dalším rizikovým faktorem špatné uzavření potravin. Z vlastní zkušenosti vím, jak je důležité přemístit sypké potraviny do vzduchotěsných nádob, aby se k nim nemohli dostat škůdci jako jsou potravinoví moli či různí brouci. Často se totiž jejich zárodky ukrývají v ještě nerozbalených potravinách a po otevření obalu se mohou snadno rozšířit do celé spíže (Zachraň jídlo, [2019]).

2.3.3 Zmatení pojmů

Organizace Zachraň jídlo [2019] naráží i na zmatení pojmů *minimální trvanlivost* a *spotřebujte do*. Podle webu Informačního centra bezpečnosti potravin *datum použitelnosti*, jinak známé jako *spotřebujte do*, je využíváno „*pro potraviny, které podléhají rychle zkáze, a musí být proto rychle spotřebovány, např. jogurty a jiné mléčné výrobky, ryby, chlazená drůbež, výrobky studené kuchyně atp.*“ (Kubcová Beránková, 2011) Toto datum by se mělo uvádět v pořadí *den, měsíc a rok* a neměl by chybět ani údaj o doporučeném skladování potraviny. Je nutné mít na zřeteli, že po překročení tohoto data „*se považují za zdravotně závadné a nesmí se v žádném případě uvádět do oběhu*“ (Kubcová Beránková, 2011).

Na druhé straně potraviny označené datem minimální trvanlivosti (DMT) nepodléhají zkáze tak rychle. Jedná se o trvanlivé potraviny jako jsou např. těstoviny, čokoláda či konzervy. Tyto potraviny je možno uvádět do oběhu, avšak za předpokladu, že jsou zdravotně nezávadné, za což přebírá odpovědnost prodejce. V tom případě je nutné je označit a umístit je odděleně od ostatních potravin. Po skončení DMT již není zaručena výživová kvalita ani chuť výrobků (Kubcová Beránková, 2011).

Dále jsou tu také potraviny, u kterých se neuvádí DMT ani datum použitelnosti. Je to například čerstvé ovoce a zelenina, alkoholické nápoje, pekařské a cukrářské výrobky (u těch je doporučená spotřeba do 24 hodin), jedlá sůl a sladidla v tuhé podobě a některé nealkoholické nápoje (Kubcová Beránková, 2011).

2.3.4 Nerotování a nepřehlednost zásob

Další rady týkající se boje proti plýtvání potravinami v rámci spotřebitelského chování nám nabízí Selina Juul (2016), zakladatelka hnutí Stop Wasting Food Denmark a bloggerka, ve svém TED Talku.⁴ Mezi její tipy patří dodržování přehlednosti a pořádku ve svých zásobách. Pokud

---

⁴ TED Talk je nezisková mezinárodní společnost, která se snaží šířit inspirativní myšlenky a nejnovější poznatky z různých oborů skrze krátké přednášky (zpravidla do 18ti minut) ve formě videí, která jsou volně přístupná veřejnosti. Účastníky konference jsou myslitelé, vizionáři, učitelé a odborníci nejrůznějších oborů, kteří se svým posluchačům snaží prostředkovat hlubší porozumění světu (TED Conferences, LLC. © [2019]).

máme tendenci ukládat nové potraviny před ostatní, není divu, že na ty ostatní snadno zapomeneme. Proto radí řídit se pravidlem podobným pro obchody, a ukládat potraviny s bližším koncem expirace dopředu, nejlépe v úrovni očí.

2.3.5 Příliš velké porce

Mezi další příčiny plýtvání potravinami v domácnostech patří navaření většího množství jídla, než je rodina schopná v krátké době zkonsumovat. V takovém případě se jako nejlepší řešení jeví uložit jednotlivé porce do mrazáku a prodloužit tak jejich trvanlivost. Později stačí krabičku s jídlem pár hodin předem vyjmout z mrazničky a ohřát. Nejen že tím zachráníme jídlo před vyhozením, ale také ušetříme čas. Není však výjimkou, že si tyto porce neoznačíme, za delší dobu zapomeneme, o jaké jídlo se jedná a zda už tam neleží příliš dlouho, a raději je vyhodíme. Tyto potraviny Juulová označuje jako „UFOs“, tedy „*unidentified frozen objects*“ (česky *neidentifikovatelné mražené objekty*). Abychom se jich vyvarovali, doporučuje tyto krabičky opatřit štítky s informacemi o jejich obsahu a datem, kdy bylo jídlo uvařeno, zamrazovat pokrmy po menším množství a umisťovat v mrazáku přehledně na jedno místo (Juul, Selina, 2016).

2.3.6 Odmítání zbytků

V neposlední řadě se Selina Juul snaží divákům nabídnout jiný pohled na zbytky jídla; jako na něco, co nám ušetří cestu na nákup a čas strávený u plotny, jelikož je lze využít kupříkladu jako ingredience k přípravě čerstvého jídla. Další možností je nabídnout pokrm či jednotlivé potraviny, které nestihnáme spotřebovat, přátelům a známým (Juul, Selina, 2016).

Pro inspiraci zájemcům doporučuji webové stránky organizace *Zachraň jídlo*, která zde nabízí konkrétní recepty pro využití zbytků či odřezků jednotlivých surovin, ale také výše zmíněné video recepty Martina Škody na webu Penny Marketu či na serveru YouTube.

3 Boj proti plýtvání jídlem v Evropě

O lepší hospodaření s potravinami usiluje v celoevropském měřítku Evropská federace potravinových bank, která zastřešuje potravinové banky v jednotlivých státech a pomáhá jim dále se vyvíjet (European Food Banks Federation, (© 2019a). Organizaci, která by měla ve svém programu podobný záměr jako primární cíl, se mi najít nepodařilo. Proto se v této kapitole budu kromě mobilních aplikací zaměřených na záchranu potravin věnovat pouze potravinovým bankám.

3.1 POTRAVINOVÉ BANKY

Pomyslným mostem mezi výrobcem, prodejcem či spotřebitelem, jež má z různých příčin nadbytek potravin, které není schopen v náležitě krátké době prodat či spotřebovat, a charitativní či neziskovou organizací, která tyto potraviny naopak svým klientům poskytuje, jsou potravinové banky. Tato nezisková zařízení přijímají darované potraviny, uskladňují je a předávají dál organizacím, které potraviny poté rozdají konkrétním lidem v nouzi (Česká federace potravinových bank, © 2010a).

3.1.1 K potravinovým bankám obecně

Na tomto místě bych ráda uvedla prohlášení České federace potravinových bank (© 2010b), že *„účelem potravinových bank je pomáhat člověku, aby se mohl najíst v duchu sdílení, a současně bojovat proti plýtvání. Tímto chtějí zamezit podvýživu nebo špatnou výživu. Potravinové banky shromažďují zdarma potraviny, skladují a rozdělují je humanitárním nebo charitativním organizacím, aby pomáhaly člověku se najíst.“*

Potravinové banky přijímají potraviny de facto z celého spektra možných dárců, počínaje prvovýrobcí (ovoce a zelenina, mléčné výrobky apod.) přes hyper- a supermarkety (čerstvé potraviny stažené z prodeje před vypršením trvanlivosti, výrobky neprodejné, ale zdravotně nezávadné), přebytky z veřejných jídelen a restaurací, až po veřejnost, která jim může potraviny nabídnout v rámci potravinových sbírek (Česká federace potravinových bank, © 2010b).

Získané jídlo poté putuje do skladů, je tříděno a následně uskladněno. Vše samozřejmě probíhá za přísných hygienických podmínek. Nakonec jsou tyto výrobky rozděleny mezi lokální neziskové organizace či sociální instituce pečující o jedince v těžkých životních situacích. Příjemcem však po dohodě mohou být také kluby či jiné pomáhající organizace (Česká federace potravinových bank, © 2010b). Nemůže jím být konkrétní člověk, jelikož potravinová banka je svým způsobem jen sklad potravin, nikoliv poskytovatel sociálních služeb. Navíc není

kompetentní posoudit, kdo je v nouzi a kdo ještě ne (Česká federace potravinových bank, © 2010c).

Do roku 2018 záleželo na dobré vůli provozovatele obchodu s potravinami, zda přebytečné výrobky daruje potravinovým bankám, nebo je vyhodí. Od ledna ale došlo ke změně Zákona o potravinách a tabákových výrobcích, podle nějž je provozovatel podniku s rozlohou nad 400 m² povinen darovat neprodané potraviny zákonem určeným neziskovým organizacím (Česko, 2019).⁵

3.1.2 Evropská federace potravinových bank

Federace, se zkratkou FEBA z původního francouzského názvu *Fédération Européenne des Banques Alimentaires*, byla založena roku 1986 v Paříži. Odtamtud se po dvaatřiceti letech přesunula do Bruselu, aby byla blíže institucím Evropské unie a dalším neziskovým organizacím (European Food Banks Federation, © 2019b).

Zpočátku její tým tvořili dobrovolníci, ale díky postupné profesionalizaci nyní na klíčových pozicích zaměstnává personál na plný úvazek. Přesto se i nadále spoléhá na práci dobrovolníků, kteří ve svém zaměstnání zastávají výkonnou či řídicí funkci (European Food Banks Federation, © 2019d).

Všechny členy spojují sdílené hodnoty sepsané v Chartě Federace, se kterými musejí nově příchozí souhlasit a které jsou zástupci Federace kontrolovány. Patří mezi ně *darování*, tedy bezplatné poskytování potravin, nezištná pomoc dobrovolníků a podpora soukromých a veřejných organizací a jedinců. Dále *sdílení*: produkty jsou rozdělovány spravedlivě a bez diskriminace. Zásadní je také *boj proti plýtvání jídlem* poskytováním přebytků jídla z potravinového řetězce a rovněž *solidarita napříč Evropou*, podporovaná uvnitř každé země a mezi státy navzájem (European Food Banks Federation. © 2018a).

Díky pomoci Evropské federace potravinových bank se dostane přes čtyři miliony pokrmů k více než osmi milionům potřebných lidí, což by se neobešlo bez téměř 45 tisíc charitativních organizací. Kromě nich má Federace kladný vliv také na darující podniky, kterým ušetří finance za likvidaci přebytků spojenou s negativním dopadem na životní prostředí, což má následně vliv také na samotnou reputaci těchto společností. Činnost Federace působí i na místní komunitu, jelikož zapojením dobrovolníků podporuje spolupráci veřejnosti se soukromými

---

⁵ Úplné znění tohoto zákona viz příloha C

organizacemi (European Food Banks Federation. © 2018b). Pro informace o dalších aktivitách, které Federace provozuje, doporučuji navštívit jejich webové stránky <http://www.eurofoodbank.eu/>.

3.2 MODERNÍ TECHNOLOGIE

Digitální média se stala nedílnou součástí každodenních životů mnoha lidí. V následující podkapitole seznámím čtenáře s výběrem mobilních aplikací, které denně pomáhají zachraňovat nemalé množství potravin před zbytečným vyhozením.

3.2.1 Too Good To Go

Mezi nejvýznamnější aplikace patří například Too Good To Go. Jedná se o aplikaci, skrze níž mohou obchody, hotely, pekárny, restaurace apod. za sníženou cenu nabízet své přebytky, které by jinak skončily v odpadu. Mimo jiné nabízejí tzv. „*Magic Bag*“, tedy kouzelnou tašku, kterou si může zájemce objednat, aniž by předem věděl, jaké potraviny v ní budou. Důvodem je to, že restaurace či obchody nemohou nikdy dopředu vědět, které zboží na konci dne zbyde (Too Good To Go, 2018).

3.2.2 Olio

Jako další bych zmínila aplikaci Olio, Ta je určená k výměně potravin mezi spotřebiteli navzájem, v případě že člověk špatně odhadne množství nakoupených potravin či navaří o porci navíc, je může díky tomuto médiu nabídnout třeba svým sousedům. Aplikaci mohou využívat také majitelé obchodů, pekáren apod., jejichž zboží se nestihá prodat a hrozí, že by skončilo v odpadu. U obou skupin stačí pořídít fotografii nabízené potraviny, přidat krátký popis a informaci o místě a času předání a sdílet jej s ostatními uživateli (Olio, [© 2019a]). Aplikace je přístupná ve všech zemích světa, a její tvůrci ji kromě momentální dostupnosti v angličtině a španělštině plánují v dohledné době přeložit do dalších jazyků (Olio, [© 2019b]).

3.2.3 OurGroceries

Aplikace OurGroceries se snaží předcházet nakupování zbytečně velkého množství potravin. Jedná se o nákupní seznam, který mohou uživatelé kdykoli upravit a sdílet ho s ostatními členy domácnosti. To jim usnadňuje udržet si přehled, které suroviny ve spíži mají a které je potřeba dokoupit. Navíc je součástí aplikace sbírka receptů, ve kterých stačí označit potřebné suroviny, které uživatel doma nemá, a automaticky se mu přidají do nákupního seznamu, nebo si zde můžeme vlastní recept vytvořit (HeadCode, © 2019).

4 Boj proti plýtvání jídlem v České republice

V této kapitole se zabývám nejvýznamnějšími organizacemi bojujícími proti plýtvání jídlem na území České republiky. Patří mezi ně Česká federace potravinových bank, která je členem výše zmiňované Evropské federace potravinových bank. Zmiňuji také projekt veřejných lednic, který však nemá vedoucího organizátora, tudíž je stanovení pravidel pro uživatele a kontrola veřejné lednice zcela na jejím zřizovateli. O lepší zacházení s potravinami bojuje i anarchistická iniciativa Food Not Bombs, která si své následovatele našla také na našem území.

4.1 ČESKÁ FEDERACE POTRAVINOVÝCH BANK

Tato nezisková organizace, která spadá pod právní formu zapsaného spolku, sdružuje potravinové banky na území České republiky, a sama také zdarma shromažďuje, uchovává a přerozděluje potraviny humanitárním či charitativním organizacím, nabízejícím potravinovou pomoc potřebným lidem. Není však řídicím orgánem potravinových bank; pouze usměrňuje jejich činnost a kontroluje dodržování Charty evropských potravinových bank. Současně je členem Evropské federace potravinových bank. Jejím posláním je boj proti hladu a proti plýtvání potravinami (Česká Federace Potravinových Bank, z. s., © 2010d).

Mezi činnosti těchto bank patří boj proti plýtvání potravinami, přerozdělování získaných potravin a obnovování solidarity mezi lidmi. Potraviny neposkytují konkrétním lidem přímo, ale přes organizace, které bojují proti hladu a chudobě. Z toho důvodu je nutné uzavřít s každou z těchto organizací dohodu o bezplatném zásobování (Česká Federace potravinových bank, z. s., © 2010e).

Zakladatelé neziskové organizace Naděje, Ilja a Vlastimila Hradečtí, se podíleli na založení Společnosti pro rozvoj potravinových bank, a ještě v tentýž rok v Praze vzniká první potravinová banka na našem území. Samotná Federace vznikla o dva roky později a přes její nelehké začátky má dnes 14 členů, mezi které od roku 2015 patří také Potravinová banka Pardubice, z. s. (Česká Federace potravinových bank, z. s., © 2010b).

4.2 VEŘEJNÉ LEDNICE

V České republice momentálně neexistuje jednotná webová stránka, kde by byly shrnuty obecné informace o projektu veřejných lednic. Proto se budu snažit poznatky získávat alespoň z článků, které o těchto lednicích pojednávají.

Podle webu Vitalia.cz (© 2009) byla první lednicí svého druhu v České republice českobudějovická, zřízená roku 2015. Po ní následovaly veřejné lednice v Praze, Ostravě, Plzni, Pelhřimově, Chrudimi, Ústí nad Labem, Litoměřicích a v Brně.

Primárním cílem projektu je snížit plýtvání potravinami. Do lednice může kdokoli přinést potraviny, které nespotřebuje, ale které nesmí být načaté, špinavé nebo plesnivé, přičemž prošlá záruční lhůta není problém. Jídlo mohou věnovat např. lidé, kteří se chystají odcestovat a nestihli by své zásoby včas zkonsumovat, lidé, kterým zbylo jídlo po pořádání akce, nebo ti, kteří toho prostě nakoupili příliš. Nutné je označit dané jídlo popiskem – kdy bylo do lednice vloženo, do kdy je potřeba jej zkonsumovat atd., přičemž se může jednat jak o neotevřené potraviny z obchodu, tak i doma uvařené jídlo (Veřejné lednice v Brně, 2018).

Potraviny si z komunitní lednice mohou odnést lidé v nouzi, čímž se částečně řeší také sociální problém chudoby; kromě nich to ale mohou být také sociálně znevýhodnění jedinci jako např. senioři, studenti, nebo i lidé, kteří si zapomněli či nestihli nakoupit. Nikdo nehlídá, kdo a kolik jídla si vezme, vše záleží na uvážení konkrétního člověka (Veřejné lednice v Brně, 2018).

To však neznamená, že by lednice byly ponechány svému osudu. Jejich správci a případně dobrovolníci zásoby kontrolují a lednici udržují v čistotě. Podle serveru Ekolist.cz jsou navíc veřejné lednice často u kaváren či v areálu vysokoškolských kolejí, takže jsou pod dohledem a chráněné před případnými vandaly. Kromě chlazených potravin bývá u lednice k dispozici také úložiště trvanlivých potravin, v některých případech pro odložení nepotřebného oblečení i šatní skříň (VÍTKOVÁ, Zdeňka. 2016).

Musíme však vzít v úvahu, že ne každý uživatel lednice má dobré úmysly. Na kritiku projektu reaguje Tereza Navrátilová, jedna z organizátorů veřejné lednice v Brně, následovně: „*Občas nám někteří lidé říkají, že lednice je další způsob, jak v Brně šířit žloutenku a jiné nemoci, případně příležitost jídlo záměrně otrávit. Věříme ale, že kdyby lidé chtěli cíleně někomu ublížit, vyberou si jinou cestu. Přeci jen člověk nikdy nemůže vědět, zda si jídlo například nebere mladá maminka. Navíc je v lednici spousta baleného jídla, které nijak závadné ani být nemůže*“ (KUKLOVÁ, Jana, © 2009).

Osobně se mi myšlenka *foodsharingu* neboli sdílení potravin velice zamlouvá a doufám, že množství veřejných lednic bude nadále stoupat a postupně se rozšíří i do menších měst republiky.

Organizátoři pražské veřejné lednice vysvětlují, že šíření projektu i do dalších měst není moc složité: „(...) každá místní organizace si může pořídit lednici, osadit jí pravidly používání, zajistit kontrolu obsahu a hygieny. Dále stačí jen propagovat pomocí sociálních sítí či lokálních médií a projekt může začít sloužit“ (Veřejné lednice Praha – Public Fridges Prague, 2018). Naproti tomu Dominika Pašková varuje před možnými problémy s komunikací: „Musí o ní vědět, musí znát její účel a musí být otevření pomoci druhým a sdílení celkově. Takže zavedení veřejné ledničky není jen o jedné počáteční akci, ale je to vcelku náročná práce“ (VÍTKOVÁ, Zdeňka. 2016).

Mimo to je problém také v uzákonění veřejných lednic. Podle Terezy Navrátilové by bylo dobré, kdyby v zákoně byla ukotvena vlastní zodpovědnost uživatele lednice za odnesené jídlo; momentálně totiž za obsah zařízení nese zodpovědnost provozovatel, což může pochopitelně odradit případné další začátečníky uvažující o instalaci nové lednice (BEČKOVÁ, Kateřina. 2018).

4.3 FOOD NOT BOMBS

Vznik anarchistické iniciativy Food Not Bombs (Jídlo místo zbraní) je spojen s kampaní proti otevření atomové elektrárny v Nové Anglii. Její dobrovolníci již od roku 1980 nabízejí bezplatně potraviny všem lidem bez ohledu na rasu, etnický původ, pohlaví, věk, národnost, vyznání či sexuální orientaci. Nediskriminace a zákaz jakéhokoli násilí patří mezi základní zásady, které prolínají všechny skupiny organizace. Třetí zásadou je skupinové rozhodování konsensem, jelikož iniciativa odmítá jakékoli prvky hierarchie. Každá skupina spadající pod Food Not Bombs má právo si tato pravidla vyložit podle svého uvážení (Food Not Bombs, [2019a]).

Poskytované jídlo shánějí dobrovolníci doslova kde se dá – ve velkých skladech, obchodech se zdravou výživou, pekárnách a na dalších místech, kde by jinak nezávadné potraviny skončily v kontejnerech. Touto činností chtějí její organizátoři nejen pomoci lidem v nouzi, ale také upozornit na to, že problém hladovění netkví v nedostatku potravin, ale v jejich špatné distribuci (Food Not Bombs, [2019a]).

Kromě toho členové FNB prosazují vegetariánský či veganský způsob stravování, k čemuž je vede výše zmiňovaný odpor ke všem formám násilí. S tím je spojen také antimilitarismus, v jehož duchu se snaží tito lidé upozorňovat na fakt, že vláda dává přednost financování zbrojařského průmyslu před pomocí hladovějícím lidem (Food Not Bombs, [2019b]).

5 Výchova proti plýtvání potravinami

Podle údajů Eurostatu zveřejněných v dokumentu Evropské komise jsou největším viníkem tvorby potravinového odpadu v Evropské unii (konkrétně 42 %) domácnosti (Food and Agriculture Organization, 2010). Proto jsem se rozhodla věnovat tuto kapitolu institucím, které se snaží spotřebitele na tento problém upozornit a poučit je, jak nastalou situaci změnit. Nejvýznamnější z těchto institucí na území České republiky je organizace Zachraň jídlo, která se snaží šířit osvětu o prevenci plýtvání jídlem, a to pořádáním happeningů, osvětových kampaní a projektů. Za zmínku rozhodně stojí také kampaň obchodního řetězce, která má za cíl přimět děti i dospělé nahlížet na *křivé* potraviny s humorem a nikoli s averzí. Dalším bodem této kapitoly jsou freegané, kteří se snaží žít ekologicky šetrným způsobem života, k čemuž patří také respekt k potravinám a vůle naučit tomu i ostatní. V poslední řadě seznamuji čtenáře s programem Skutečně zdravá škola, který cílí především na děti a jejich rodiče.

5.1 ZACHRAŇ JÍDLO

Jednou z neznámějších tuzemských organizací bojujících proti plýtvání jídlem je Zachraň jídlo. Byla založena roku 2013, kdy uspořádala happening pod názvem *Hostina pro tisíc*, kde ukázala veřejnosti, že i potraviny s nestandardním vzhledem či těsně před koncem doporučeného data spotřeby jsou zdravotně nezávadné a kvalitní a dají se stále využít. Hlavní myšlenkou happeningu bylo, že plýtvání potravinami se týká nás všech a každý z nás mu může zabránit. Navíc se organizaci povedlo upozornit i na problém 15% DPH, které musely obchody hradit vždy při darování přebytečného jídla Potravinovým bankám. Díky Hostině se o tento problém začala zajímat média i odborná veřejnost a v prosinci následujícího roku byla daň zrušena (Zachraň jídlo [2019]).

Mezi další happeningy patří např. *Popletená vánočka* či *Křivá polévka*, kde organizátoři spolu s dobrovolníky rozdávali či za symbolickou cenu prodávali jídlo připravené ze surovin, které by jinak byly vyhozeny – a to pouze kvůli svému vzhledu. Na problematiku plýtvání jídlem upozorňuje veřejnost také pomocí kampaní, jako je např. *Jsem připraven*, kterou organizace reagovala na neochotu obchodních řetězců prodávat potraviny odlišující se svým vzhledem od normy s tím, že veřejnost na to není připravena (Zachraň jídlo, [2019]).

Zachraň jídlo [2019] cílí i na konkrétní věkové skupiny – s projektem *Mluvme o plýtvání jídlem* vyrazila do dvou pražských základních škol, kde zábavnou formou seznámila 13-15ti leté žáky s problémem plýtvání potravinami a společně diskutovali o důvodech a následcích plýtvání a o

možných řešeních, které by mu mohly předcházet. Díky tomuto projektu organizátoři získali také představu o tom, jak plýtvání vnímá mladá generace, čehož využili později u soutěže *Vylíž to!*, jejímž hlavním cílem bylo naučit mladou generaci dojídat své jídlo. Soutěžící měli za úkol vyfotit svůj vylízaný talíř a umístit jej na sociální síť Instagram.

Kromě toho nabízí organizace také balíčky pro firmy, v rámci nichž je možné pořádat pro zaměstnance informační kampaň o plýtvání jídlem, aktivně se zapojit do paběrkování, které může pozitivně ovlivnit vztahy na pracovišti, účastnit se workshopů nebo si objednat na firemní akci zodpovědný catering, který zajistí, že při přípravě pohoštění budou veškeré potraviny využity maximálním možným způsobem (Zachraň jídlo, [2019]).

Tým Zachraň jídlo aktuálně píše vlastní kuchařku, jejíž recepty se zaměřují na využití sezónního ovoce a zeleniny, ale také částí potravin při vaření často opomíjených. Zájemcům o kuchařku slibuje mimo jiné i rady ohledně správného skladování potravin, některé z nich jsou momentálně k dispozici na webu organizace (Zachraň jídlo, [2019]).

5.2 OBCHODNÍ ŘETĚZEC PENNY MARKET

O výchovu k šetrnému zacházení s potravinami se snaží také některé obchodní řetězce. V tuzemsku se mezi ně řadí Penny Market, který na začátku roku 2018 spustil akci *Konec plýtvání*. Již od ledna odstartoval věrnostní kampaň s názvem *Neobyčejné kousky k nakousnutí*, v rámci níž nabízel za získané body při nákupu plyšové figurky ve tvaru křivé zeleniny a ovoce (Semerádová, Zuzana, 2018) s originálními jmény, jako např. Křivomrkev, Paprikštajn či Monstrajče (Místo prodeje cz s.r.o. © 2000–2019. Děti i dospělí se tak hravou formou učili vnímat *křivé* potraviny pozitivněji a přistupovat k nim v rámci nákupu otevřeněji.

Tím však boj tohoto obchodního řetězce proti plýtvání nekončí. Na svých webových stránkách pod kolonkou *Konec plýtvání* nabízí Penny Market (© 2000–2019c) k prostudování články, ve kterých radí, jak potraviny správně skladovat, aby vydržely co nejdéle, jak je užít do poslední části, ale také konkrétní recepty Martina Škody, které by měly pomoci čtenářům předcházet zbytečnému vyhazování potravin v domácnostech. Recepty jsou zájemcům k dispozici nejen v psané podobě, ale také formou videí, díky čemuž jsou dostupné také na serveru YouTube a mají tak větší šanci upozornit na tuto problematiku i mladou generaci.

5.3 FREEGANÉ

Výše zmiňovaná subkultura, která hájí principy ekologicky šetrného způsobu života, se pomocí edukačních aktivit snaží šířit svou filosofii mezi laickou veřejnost. Pro tyto aktivity volí veřejný prostor, jako je např. park či náměstí, kde mohou její představitelé v infostánku se zájemci či náhodnými kolemjdoucími diskutovat, nabízet jim letáčky či přednášet prezentace. Zástupci subkultury pořádají také různé workshopy, happeningy, festivaly či spolupracují jako catering na akcích pořádaných organizacemi, které uznávají podobné principy – zde mají možnost nabízet široké veřejnosti potraviny veganské či získané dumpster divingem a dokázat lidem, že i takové potraviny jsou chutné a nezávadné (Lojdová, 2014, s. 61-76).

5.4 SKUTEČNĚ ZDRAVÁ ŠKOLA

Už v útlém věku by děti měly mít jasno v tom, že k potravinám je třeba přistupovat s úctou a vážit si jich. K tomu napomáhají školní programy, mezi které patří iniciativa Skutečně zdravá škola. Ta se snaží o změnu v oblasti kvality a udržitelnosti školního stravování. Klade důraz také na vzdělávání dětí o jídle, jeho původu a způsobu pěstování a výroby potravin (Skutečně zdravá škola, z. s., © 2019a).

Školy zapojené do programu spolupracují s místními farmáři, pekaři a řezníky, a to jak formou nákupu potravin do jídelny, tak i výlety na místní farmy. Žáci pomáhají pěstovat na školní zahradě vlastní bylinky, ovoce a zeleninu a mají možnost se svými rodiči navštěvovat kurzy vaření (Skutečně zdravá škola, z. s., © 2019a).

Pro učitele jsou na stránkách Skutečně zdravé školy připraveny edukační materiály seznamující žáky s problematikou plýtvání potravinami a jeho dopadech, dále postup při auditu vyhazovaných zbytků jídla a návod na tvorbu akčního plánu jako prevence proti dalšímu plýtvání jídlem (Skutečně zdravá škola, z. s., © 2019b).

Tento program inspirovaný Velkou Británií (konkrétně programem Food For Life Partnership) je určen základním a mateřským školám, a podle plnění jeho kritérií mají školy možnost ucházet se o bronzový, stříbrný či zlatý certifikát (Skutečně zdravá škola, z. s. © 2019c).

6 EMPIRICKÁ ČÁST

V teoretické části práce jsem se věnovala plýtvání potravinami především ve společenské sféře, nyní se zaměřím na prostředí rodiny a výchovy v ní. Pro svůj výzkum jsem si stanovila tuto výzkumnou otázku: Snaží se současní rodiče vychovávat své děti proti plýtvání potravinami? Jako oblast výzkumu jsem si vybrala rodinu, protože ta, jak uvádí Kraus (2008, s. 79), „je nezastupitelná při předávání hodnot z generace na generaci.“ Jelikož je podle mého názoru ve výchově důležité jít vlastním příkladem, budu zkoumat, jak rodiče v domácnosti s potravinami zacházejí a zda se snaží děti do nákupu a přípravy jídla aktivně zapojit.

6.1 CÍL VÝZKUMU

Cílem výzkumu bylo poodhalit, jak jsou na tom české rodiny v oblasti plýtvání potravinami, jestli se pokouší zbytečnému vyhazování předcházet, a zdali se snaží vést své děti k šetrnému životnímu stylu, alespoň co se potravin týče. Výsledky výzkumu nám mimo jiné poskytnou rámcovou představu o tom, zda si rodiče uvědomují skutečnost, že právě oni mají podstatný vliv na utváření postojů svých dětí, ať už konkrétně ve vztahu k zacházení s potravinami či obecně ve všech sférách života. Jak konstatují Kolář a Semrád (1983, s. 98): „Protože významným činitelem formování hodnot a potřeb je rodinné prostředí, je jim třeba – zvláště v rodině – věnovat velkou pozornost. Potřeby se tvoří především v rodině, rodina výrazně ovlivňuje jejich vznik, obsah, zprostředkovává i vliv společnosti jako celku na kvalitu potřeb, rodina hledá a nachází nejrůznější cesty jejich uspokojování.“

6.2 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

Výzkumným souborem jsou rodiče dětí starších čtyř let. Tento věkový limit jsem stanovila proto, že děti mladšího věku není možné do nákupu, a především do přípravy jídla, zapojovat v takové míře, jako starší děti. Další kritérium určovalo, že respondentem je ten z rodičů, který zajišťuje nákup potravin pro domácnost častěji. Poslední podmínkou pro účast v dotazníkovém šetření bylo, že spolu s respondenty chodí alespoň zřídka nakupovat potraviny i jejich děti. Pro všechna tato kritéria jsem do dotazníku zařadila filtrační položky, které „mají za úkol eliminovat ty jedince, kteří pro šetření nemají význam. (...) Pokud respondent neodpoví žádoucím způsobem, nejsou jeho další odpovědi již brány v úvahu“ (Chráska, 2007, s. 165).

6.3 VÝZKUMNÁ METODA

Pro výzkum výchovy k šetrnému zacházení s potravinami v českých rodinách jsem zvolila kvantitativní výzkumnou metodu. Přestože by bylo přínosné využít výhod kvalitativního šetření a proniknout tak do tématu hlouběji, dala jsem nakonec přednost metodě kvantitativní, díky které bylo možné získat obecnou představu o současné situaci v této oblasti. Aby bylo možné oslovit co nejvíce respondentů, zvolila jsem pro sběr odpovědí dotazník, který jsem osobně zkonstruovala.

Celkový počet otázek byl 21, přičemž poslední položku jsem vyznačila jako prostor pro připomínky a vzkazy respondentů. Jednalo se většinou o otázky uzavřené či polouzavřené, pouze otázky zjišťující věk respondenta a počet dětí v domácnosti jsem spolu s prostorem pro vzkazy respondentů ponechala otevřené. Možnost více odpovědí byla jen u otázky č. 8 – respondenti zde uváděli, při kterých konkrétních činnostech se snaží své dítě zapojit. Dotazník byl anonymní a nezjišťoval žádné soukromé informace, dá se tedy předpokládat, že respondenti uváděli pravdivé údaje.

Stanovila jsem si tyto hypotézy:

Hypotéza 1: Rodiče žijící na vesnici berou své děti na nákup potravin častěji než rodiče žijící ve městě.

Hypotéza 2: Rodiče, kteří preferují spíše větší množství méně kvalitních potravin, vyhadzují dítětem vybrané potraviny častěji než rodiče s důrazem na kvalitu.

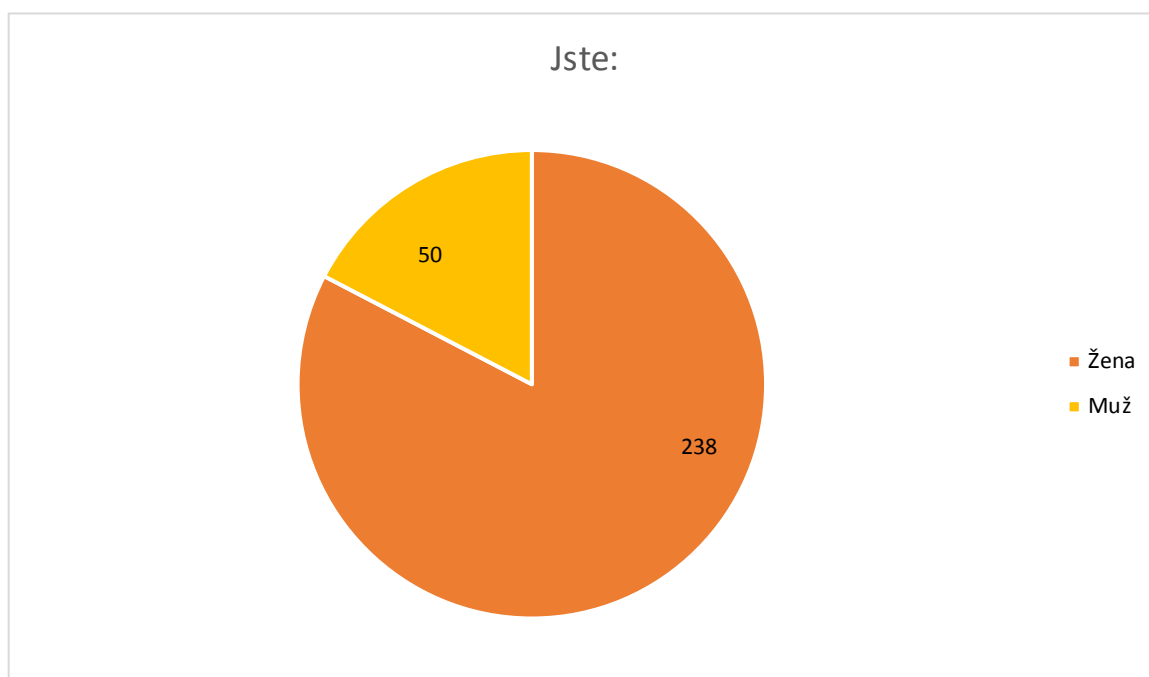
Hypotéza 3: Existuje vztah mezi frekvencí zapojení dítěte do přípravy jídla a vyhazováním potravin vybraných dítětem.

Hypotéza 4: Existuje vztah mezi důvodem pro boj proti plýtvání potravinami a ochotou rodiče konzumovat „prošlé“ potraviny.

6.4 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT

V následující podkapitole jsou zveřejněny výsledky dotazníkového šetření. U každé otázky uvádím graf spolu s vlastním komentářem.

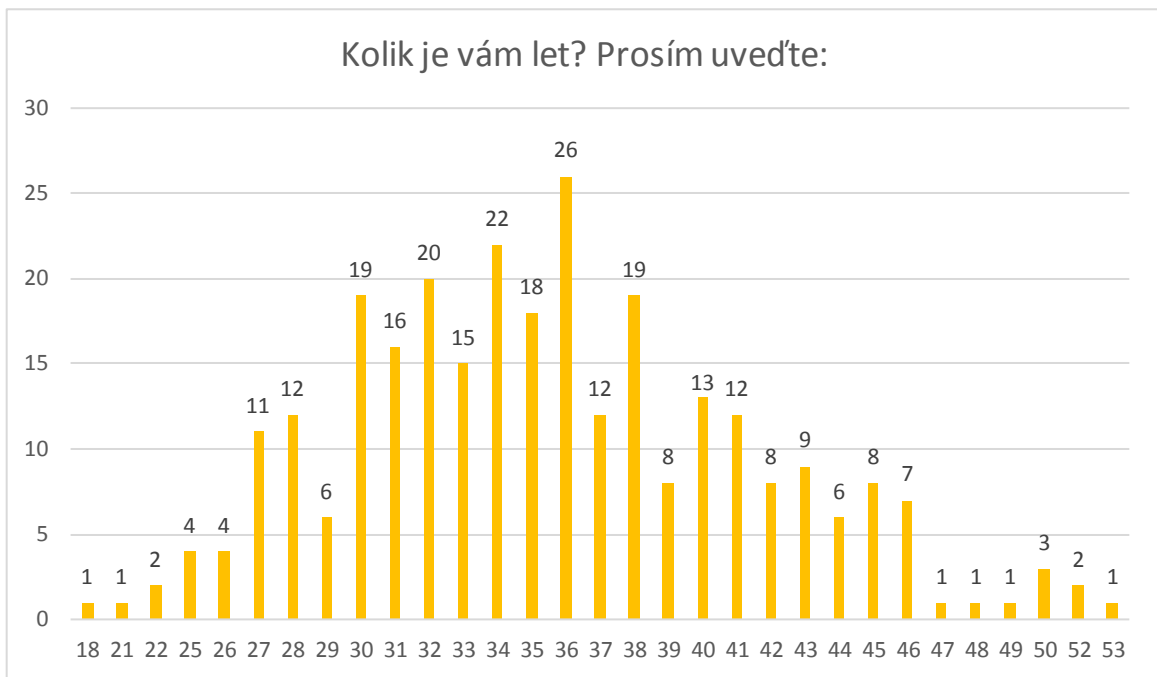
Otázka č. 1 – Pohlaví respondentů

Graf č. 1: pohlaví respondentů

Z grafu můžeme jasně vyčíst, že větší část respondentů tvořily ženy, jejichž procentuální zastoupení ve výzkumu je 81 %, zatímco mužů pouhých 19 %. Je to způsobeno jednak tím, že se mi nedařilo oslovit odpovídající počet mužských respondentů, ale také skutečností, že na nákup chodí se svými dětmi častěji matky než otcové. Podařilo se mi získat celkem 67 mužských zástupců, 17 jsem jich však musela vyřadit z toho důvodu, že nezajišťují nákup pro domácnost nebo na nákup nechodí se svými dětmi.

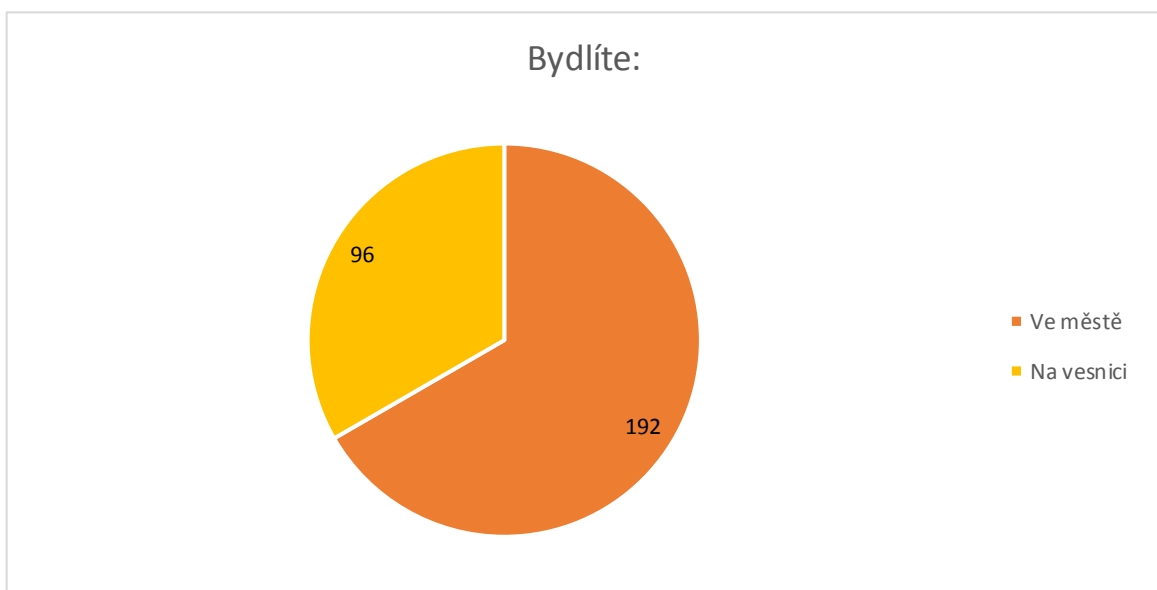
Otázka č. 2 – Věk respondentů

Graf č. 2: Věk respondentů

Ve druhé otázce jsem se ptala na stáří respondentů. Většina se pohybovala mezi 27 a 46 lety, modus je v tomto případě 36 let, což odpovídělo 26 lidí. Dále následují hodnoty 34 let (22 respondentů) a 32 let (20 respondentů). Nejmladšímu respondentovi bylo 18 let, nejstaršímu 53 roky.

Otázka č. 3 – Bydliště

Graf č. 3: Bydliště respondentů

Většina respondentů uvedla, že bydlí ve městě, což tvoří 67 %, zatímco 96 respondentů, tedy zbylých 33 %, žije na vesnici.

Otázka č. 4 – Počet dětí

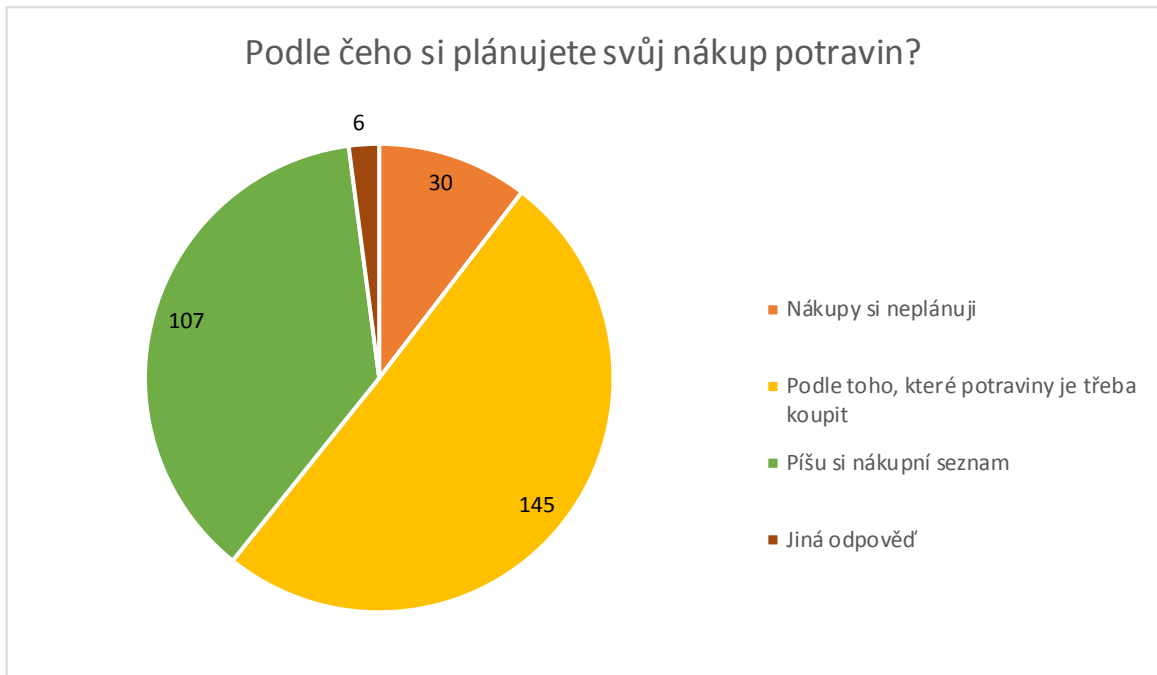
Graf č. 4: Počet dětí respondentů

Největší počet respondentů (57 %) uvedl, že žijí v jeho domácnosti dvě děti, za nimi následovali rodiče s jedním dítětem (29 %), tři děti v domácnosti má 13 %, tedy 37 respondentů, a konečně dva lidé, tvořící jedno procento v celkovém počtu respondentů, mají děti čtyři.

Otázka č. 5 – Zajišťování nákupu pro domácnost

Tato otázka zjišťovala, zda respondenti zajišťují nákup potravin pro domácnost. Jelikož to bylo jedno z kritérií pro účast v dotazníkovém šetření, vyřadila jsem ty respondenty, kteří v této položce odpověděli negativně. Kladná odpověď je v tomto případě tedy stoprocentní.

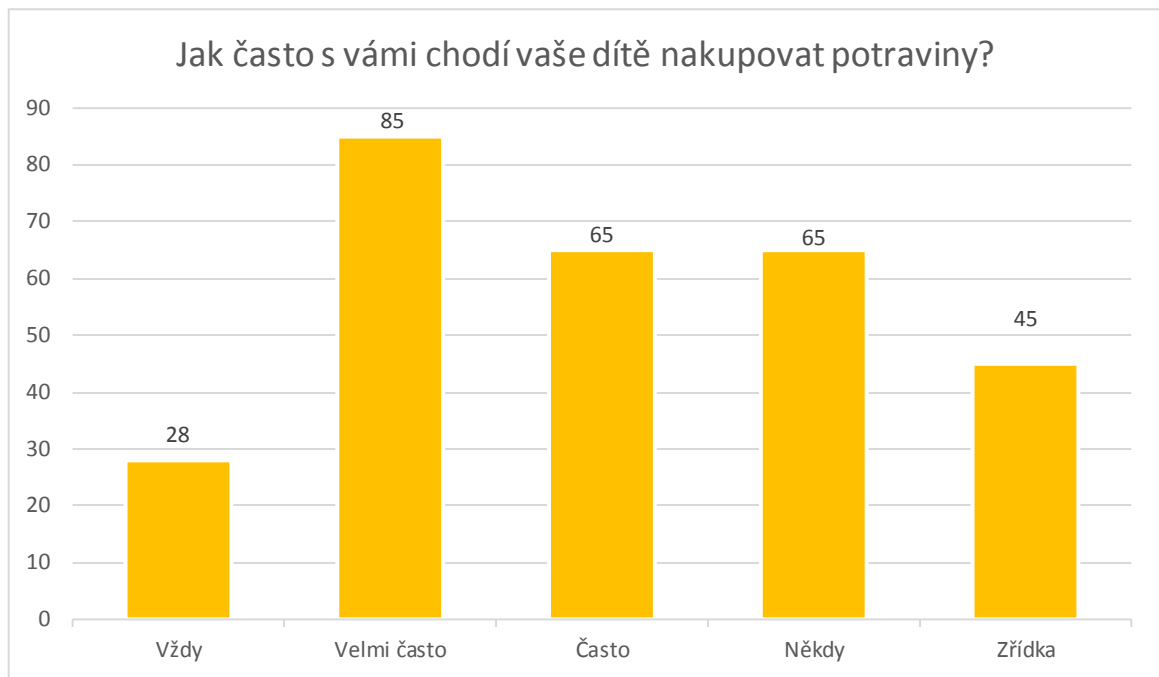
Otázka č. 6 – Plánování nákupu

Graf č. 5: Plánování nákupu

Tato otázka měla za cíl odhalit, zda si respondenti plánují své nákupy. Překvapilo mě, že celých 90 % respondentů uvedlo, že si své nákupy předem promýšlí. Pouhých 30 respondentů tvořících 10 % uvedlo, že se nad obsahem nákupu před návštěvou obchodu nezamýšlejí. Napsat si před odchodem nákupní seznam, nebo si alespoň zkontrolovat, co doma chybí, je důležité zejména proto, abychom předešli zbytečně velkým nákupům. U nich totiž hrozí, že ztratíme přehled o potravinách především s krátkou dobou trvanlivosti a zkazí se dřív, než je stihneme spotřebovat.

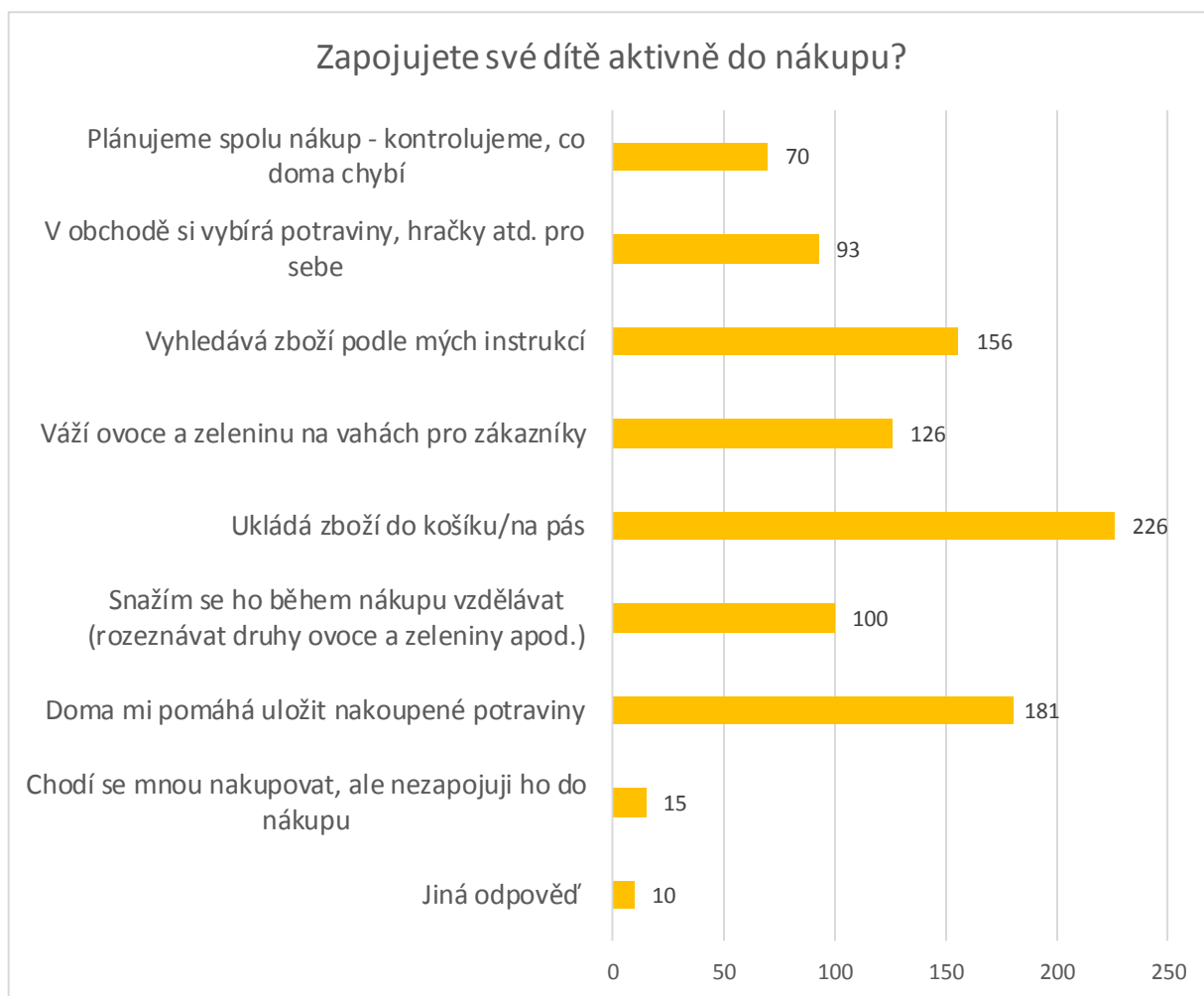
Otázka č. 7 – Frekvence společného nákupu rodiče s dítětem

Graf č. 6: Frekvence společného nákupu rodiče s dítětem

Frekvence společného nákupu je podle mého názoru důležitá kvůli tomu, že se dítě v obchodě díky častým návštěvám snadno zorientuje mezi regály, naučí se rozpoznávat kvalitní potraviny od těch méně kvalitních a odhadnout, jak velké množství potravin je potřeba nakoupit na danou dobu, čímž lze předcházet zbytečně velkým zásobám a případným ztrátám. Výzkumné šetření ukázalo, že se svými dětmi chodí na nákup vždy 10 % respondentů, velmi často pak 85 rodičů tvořících 30 %. Možnost „často“ uvedlo 23 % respondentů, stejný počet byl i u odpovědi „někdy“. Šestnáct procent dotázaných rodičů doprovází jejich děti při nákupech jen zřídka.

Otázka č. 8 – Zapojení dítěte do nákupu

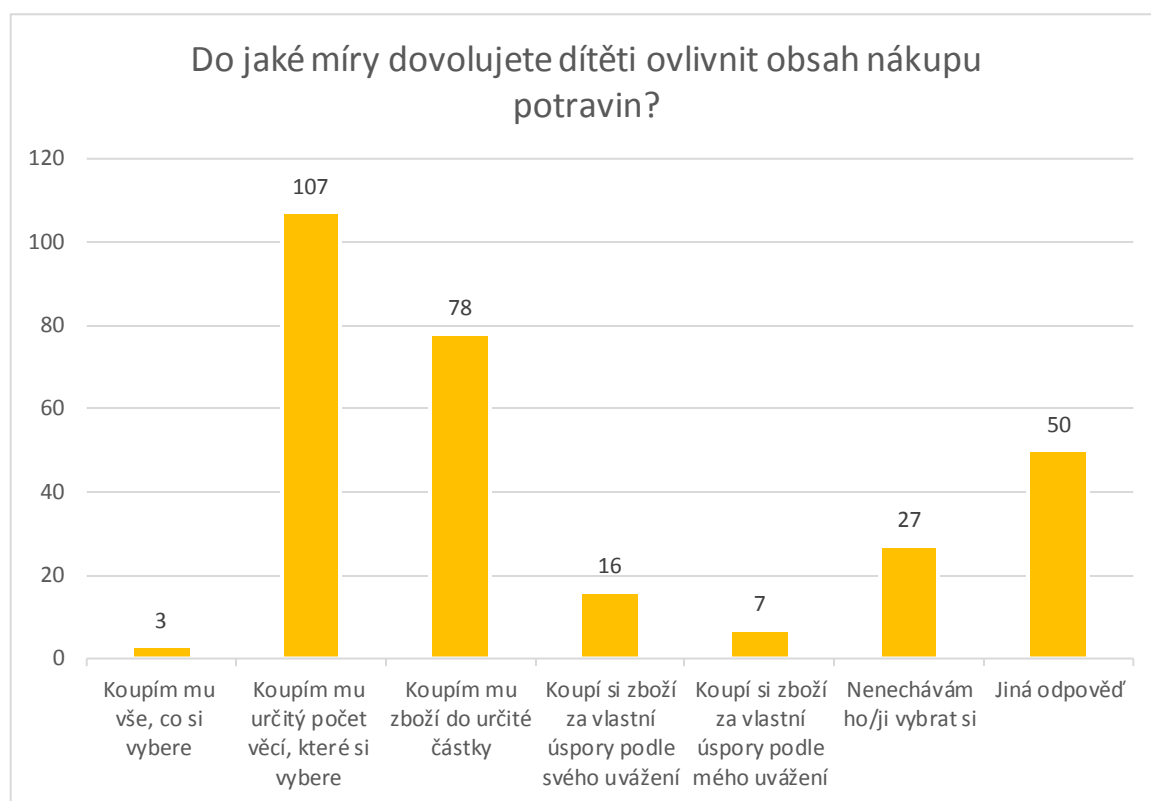
Graf č. 7: Zapojení dítěte do nákupu

Tato otázka měla možnost více odpovědí, rodiče tak mohli vybrat všechny aktivity, při kterých své děti v rámci nákupu zapojují. Nejvíce dětí pomáhá naskládat zboží na pás pokladny nebo do košíku, což uvedlo 78 % dotázaných. Doma ukládá nakoupené potraviny 63 % dětí. Možnost jiné odpovědi využilo 10 respondentů, kteří uvedli např.: „*Chodíme do malých obchodů, sama nabírá brambory, vybírá banány, cibuli, jablíčka, rohlíky, ...*“, „*Markuje zboží u samoobslužných pokladen*“ a „*Scanuje zboží ručním scannerem*“. Jen pět procent respondentů uvedlo, že své děti do nákupu nezapojuje vůbec.

Díky aktivnímu zapojení se dítě učí plánovat si nákup dopředu, vybírat si ty potraviny, ze kterých pak doma může pomáhat připravovat pokrm, obeznámí se s hodnotou konkrétních potravin, v případě ovoce a zeleniny zjistí, odkud se které druhy dovážejí a proč jsou které potraviny dražší než ostatní.

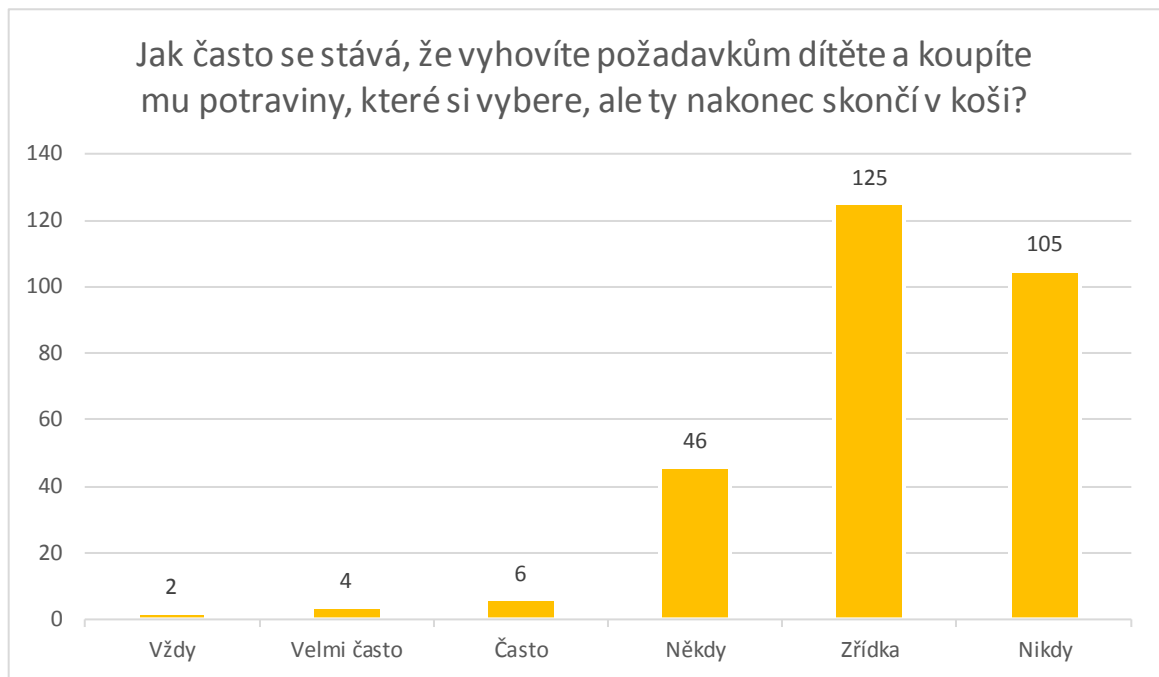
Otázka č. 9 – Míra rozhodování dítěte v obsahu nákupu

Graf č. 8 – Míra rozhodování dítěte v obsahu nákupu

Každý rodič má své limity nastavené jinak: některý dítěti koupí cokoliv, oč si řekne, jiný ho nechá vybrat si věc do určité částky, další mu navíc nekoupí nic. Z dotazníkového šetření jsem zjistila, že více než třetina respondentů koupí dítěti určitý počet věcí, o které si dítě řekne. Dvacet sedm procent rodičů dá dítěti finanční limit, do kterého se musí vejít. Pouhých 9 % respondentů nedává dítěti prostor pro jakýkoli výběr a 23 účastníků výzkumu dovolí dítěti koupit si danou věc za své ušetřené úspory. Padesát rodičů tvořících 17 % dotázaných zvolilo možnost jiné odpovědi, kde většinou odpovídali, že záleží na tom, zda bylo dítě hodné, nebo na tom, jestli si vybere kvalitní potravinu – a v tom případě mu ji koupí, nebo sladkost, kterou si musí dítě zaplatit samo. Někteří rodiče omezí volbu dítěte na konkrétní oblast – např. koupí jim jogurt a je na dítěti, kterou příchut' si vybere.

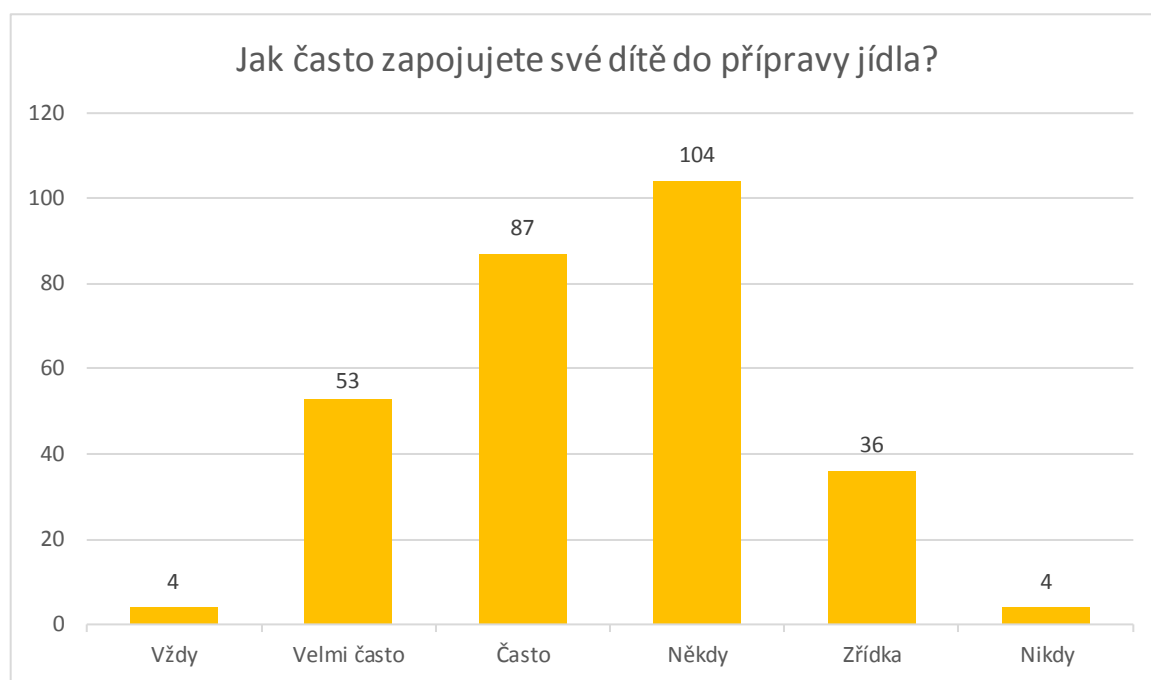
Otázka č. 10 – Frekvence vyhazování potravin vybraných dítětem

Graf č. 9: Frekvence vyhazování potravin vybraných dítětem

Přestože z přechozího grafu jsme vyčetli, že rodiče nechávají dětem určitou volnost v tom, co jim koupí, jen málokdy se stane, že jimi vybrané potraviny skončí v koši. U 36 % dotázaných snědí děti potraviny, které si vyberou, vždy a jen zřídka se musí vyhodit u 43 % respondentů. Někdy tyto potraviny putují do odpadu v 16 % rodin, zatímco často tam skončí u 6 dotázaných. Jen 4 lidé odpověděli, že je tomu tak velmi často, a pouze dva respondenti uvedli možnost vždy.

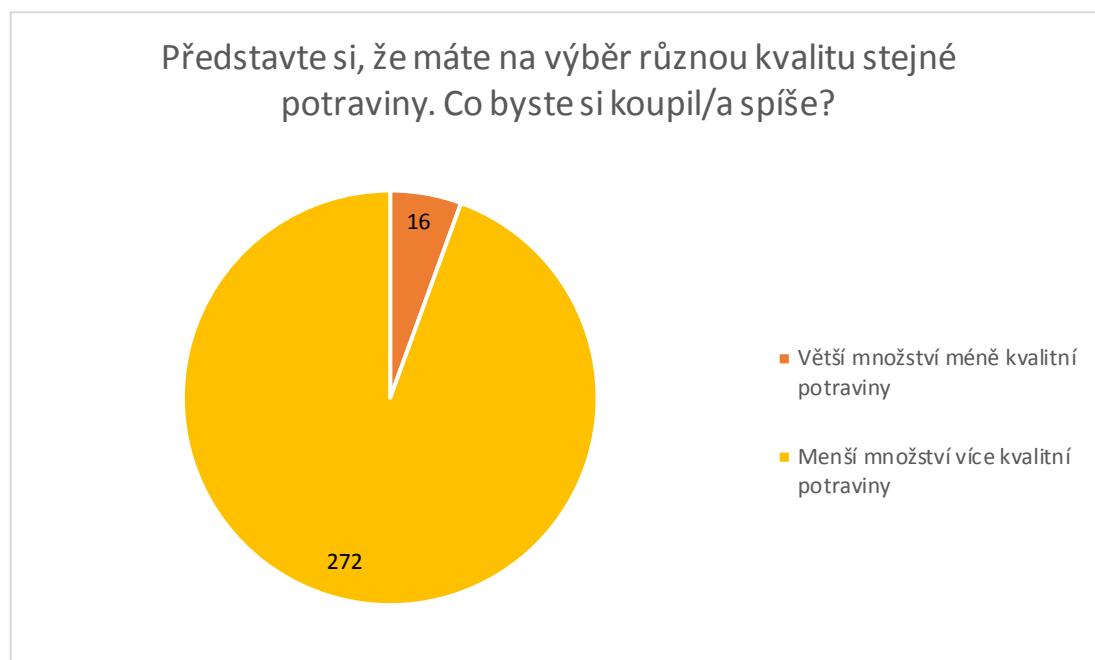
Otázka č. 11 – Frekvence zapojení dítěte do přípravy jídla

Graf č. 10: Frekvence zapojení dítěte do přípravy jídla

To, že se dítě účastní přípravy jídla, je podle mého názoru velmi důležité. Už kvůli tomu, že si tak lépe uvědomí vynaloženou práci i čas, vytvoří si k jídlu zdravý vztah a naučí se s potravinami správně zacházet. Čtyři respondenti vaří se svými dětmi vždy, 53 rodičů je v kuchyni zapojí velmi často a u 30 % dotázaných je tomu tak často. Většina dotázaných však uvedla, že je při vaření zaměstná jen někdy – konkrétně to uvedlo 36 % rodičů. Za kuchyňským pultem bychom zastihli děti u 12,5 % respondentů pouze zřídka, a u čtyř dotázaných bychom je tam hledali marně.

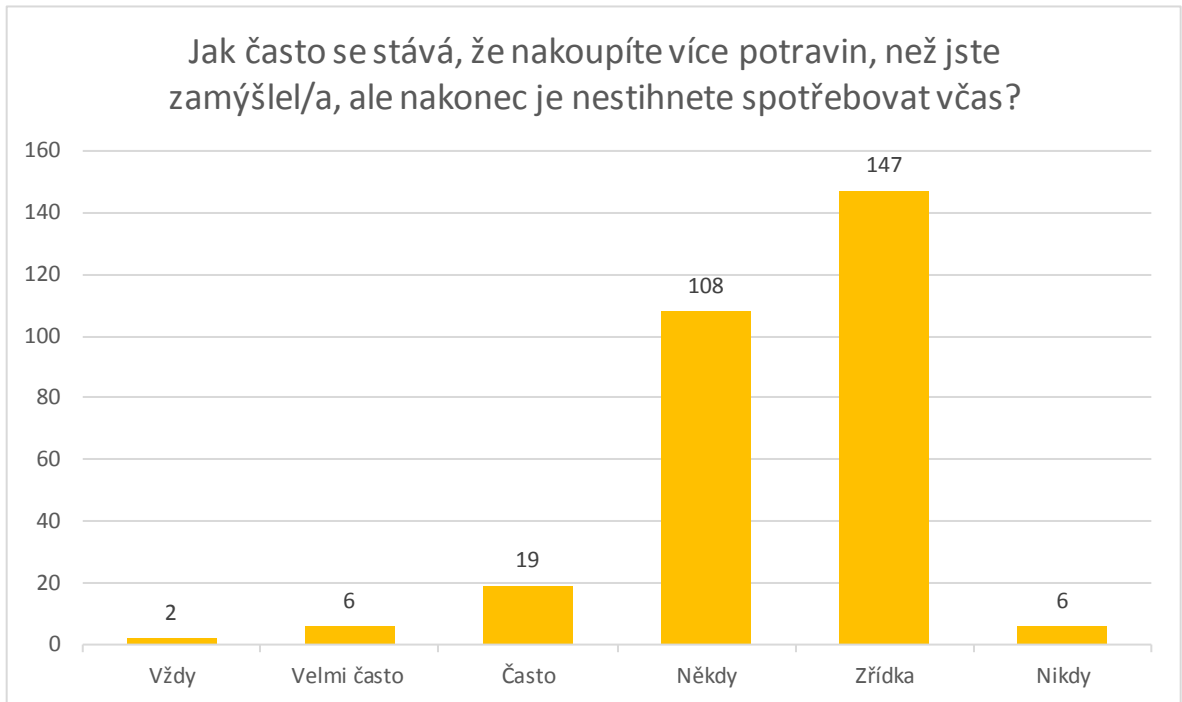
Otázka č. 12 – Preference kvality a množství

Graf č. 11: Preference kvality a množství

Tyto výsledky mě hodně překvapily – očekávala jsem totiž, že většina lidí upřednostňuje kvantitu nad kvalitou, výzkumné šetření však ukázalo opak. Celých 94 % respondentů uvedlo, že by si raději koupilo menší množství kvalitnější potraviny než více té méně kvalitní, kterou by zvolilo 16 rodičů. Přestože nás obchody lákají na výhodná balení potravin, které nemají moc vysokou výživovou hodnotu, stále je většina lidí ochotná připlatit si za kvalitnější stravu. To, že jsou kvalitní potraviny o něco dražší než jejich finančně méně nákladné varianty, má i svou pozitivní stránku – spotřebitel si jich tak více váží, zbytečně jimi neplytvá a nakoupí si jen takové množství, jaké skutečně potřebuje.

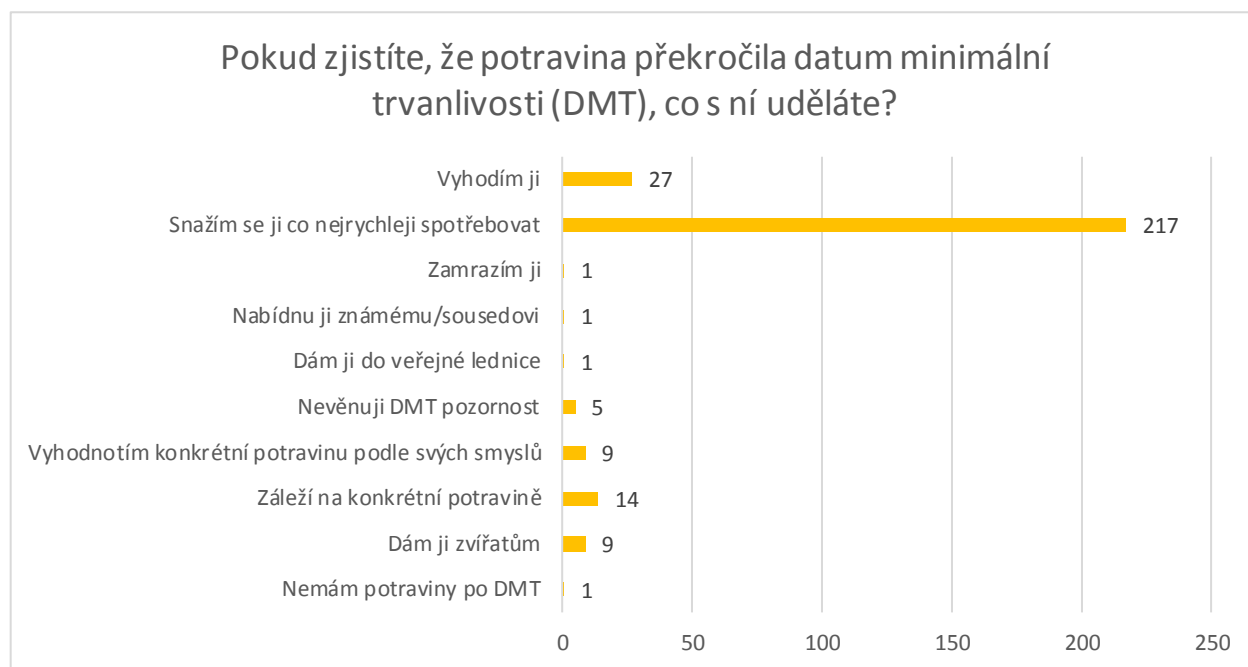
Otázka č. 13 – Frekvence nakupování více potravin, než je respondent schopen včas spotřebovat

Graf č. 12: Frekvence nakupování více potravin, než je respondent schopen včas spotřebovat

Tento graf navazuje na předchozí, ve kterém u respondentů vítězí kvalita nad kvantitou. U největšího počtu respondentů, tedy 51 %, se stává jen zřídka, že si nakoupí příliš velké množství potravin, které pak nejsou schopni spotřebovat včas. Někdy je tomu tak u 37,5 % dotázaných a často u 19 respondentů. Velmi často se tento jev vyskytuje v šesti rodinách, a při každém nákupu u dvou rodičů. Naopak je tomu u šesti dotázaných, kteří si své nákupy plánují tak dobře, že se jim toto nestává vůbec.

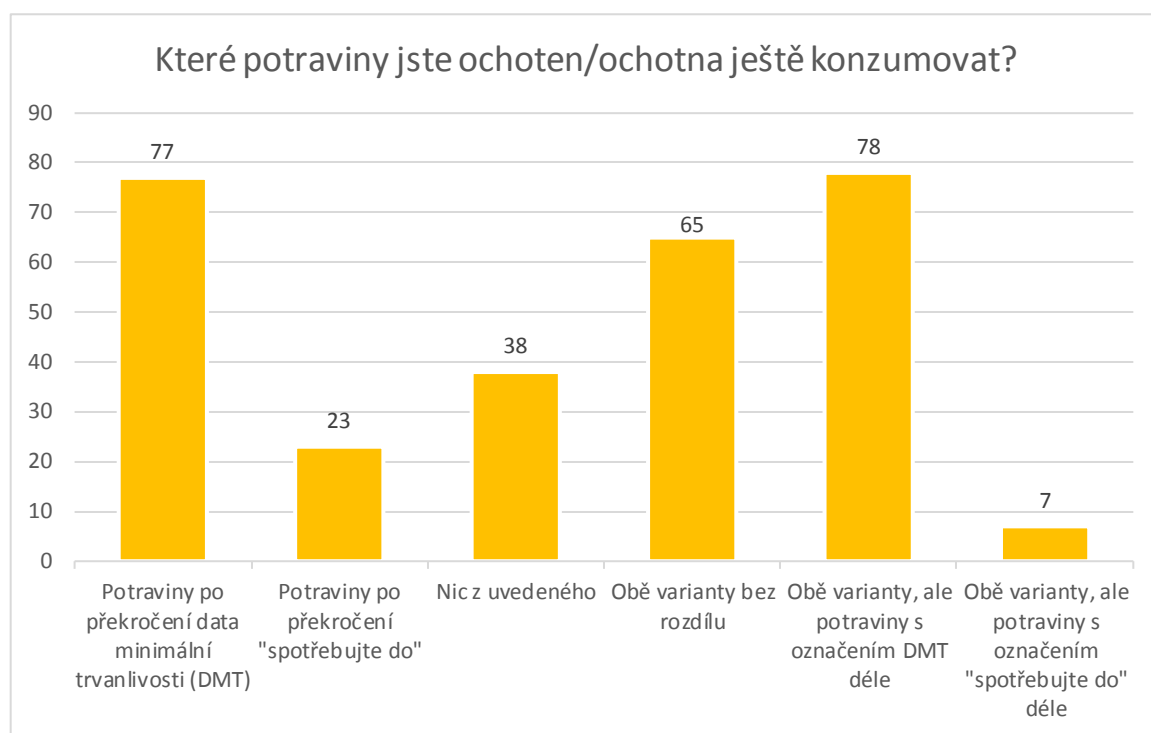
Otázka č. 14 – Nakládání s potravinami s překročeným datem minimální trvanlivosti

Graf č. 13: Nakládání s potravinami s překročeným datem minimální trvanlivosti

Pokud se stane, že ve spíži najdeme potravinu s prošlým datem minimální trvanlivosti, ještě ji nemusíme automaticky vyhazovat do odpadu. Ví to 73 % dotázaných, kteří uvedli, že se v případě překročeného data minimální trvanlivosti danou potravinu snaží co nejrychleji spotřebovat, zatímco devět procent ji rovnou vyhodí do koše. Pět lidí na tomto označení nezáleží a hodnotí danou potravinu podle svých smyslů. V nabídce byla kromě prvních šesti možností také volba jiné odpovědi – tu využilo 36 respondentů, jejichž odpovědi jsem seřadila podle podobnosti a doplnila do tabulky. Dvě respondenty dokonce uvedly, že tyto potraviny dávají manželovi, který na DMT nebere ohled. Výpovědi typu „Záleží na tom, o jakou se jedná potravinu a jak dlouho je prošlá, např. jogurt vyhodíme, sušenky ne“ jen potvrzují výše uvedenou informaci od Zachraň jídlo [2019], že spotřebitelé stále zaměňují pojmy *datum minimální trvanlivosti* a *spotřebujte do*.

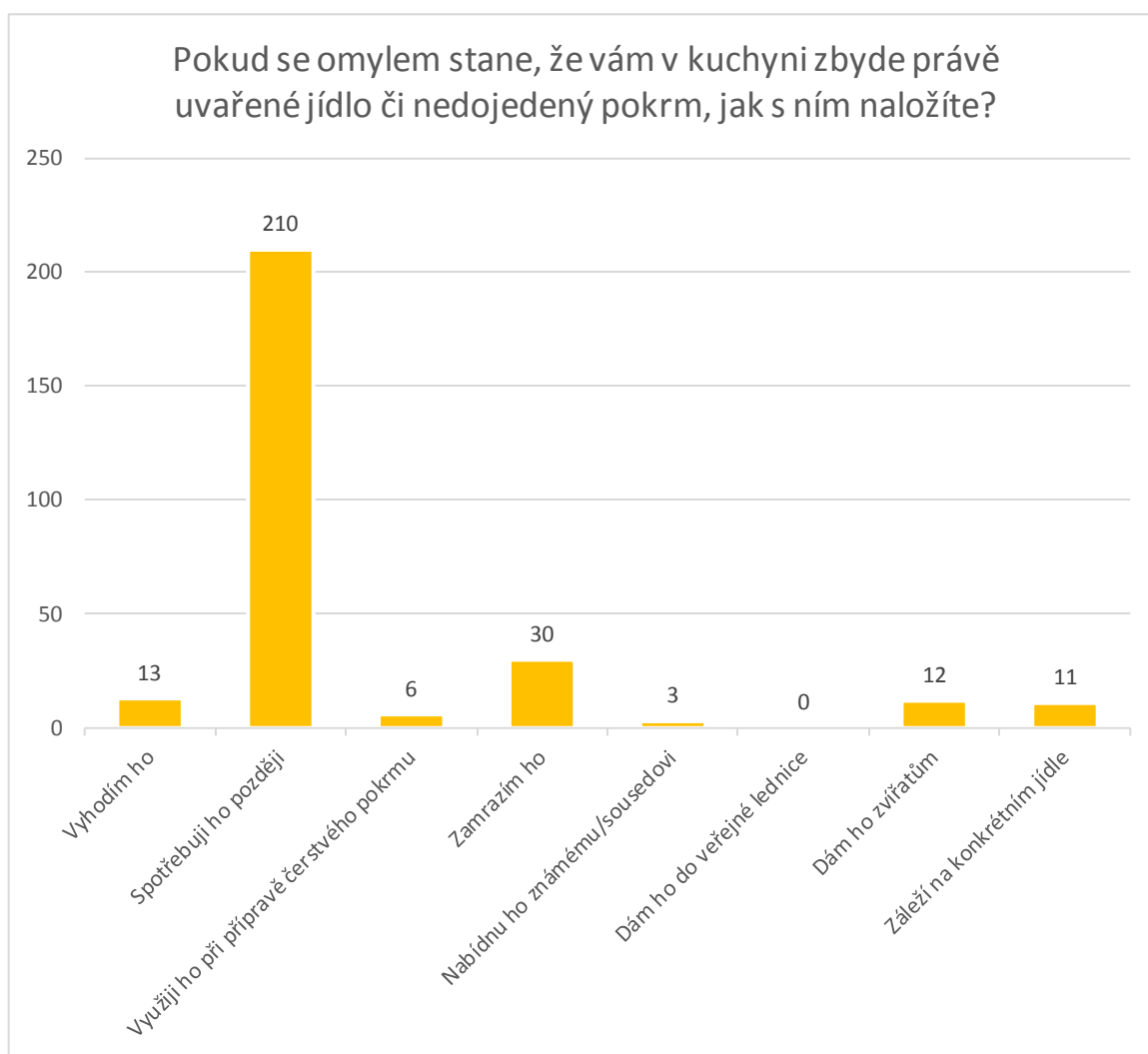
Otázka č. 15 – Ochota respondentů konzumovat „prošlé“ potraviny

Graf č. 14: Ochota respondentů konzumovat „prošlé“ potraviny

Pojmy *minimální trvanlivost* a *spotřebujte do* jsou stále zaměňovány, což může mít za následek zbytečné vyhození jídla, které je ještě bezpečné, nebo naopak odkládání spotřeby potraviny, která má krátkou dobu trvanlivosti. Třicet osm lidí zastupujících 13 % respondentů uvedlo, že nejsou ochotni konzumovat nejen potraviny po datu požitelnosti, ale ani ty s prošlým datem spotřeby. Naopak necelé čtvrtině dotázaných ani jedna z variant nepříjde pro vyhození jídla jako dostatečný důvod, nejspíše tedy věří svým instinktům více nežli nápisu na obale. Nejvíce lidí (78) důvěřuje oběma možnostem, ale potraviny s označením DMT jsou ochotni konzumovat déle. S rozdílem jednoho člověka skončila možnost samotných potravin po datu minimální trvanlivosti.

Otázka č. 16 – Nakládání se zbytky jídla

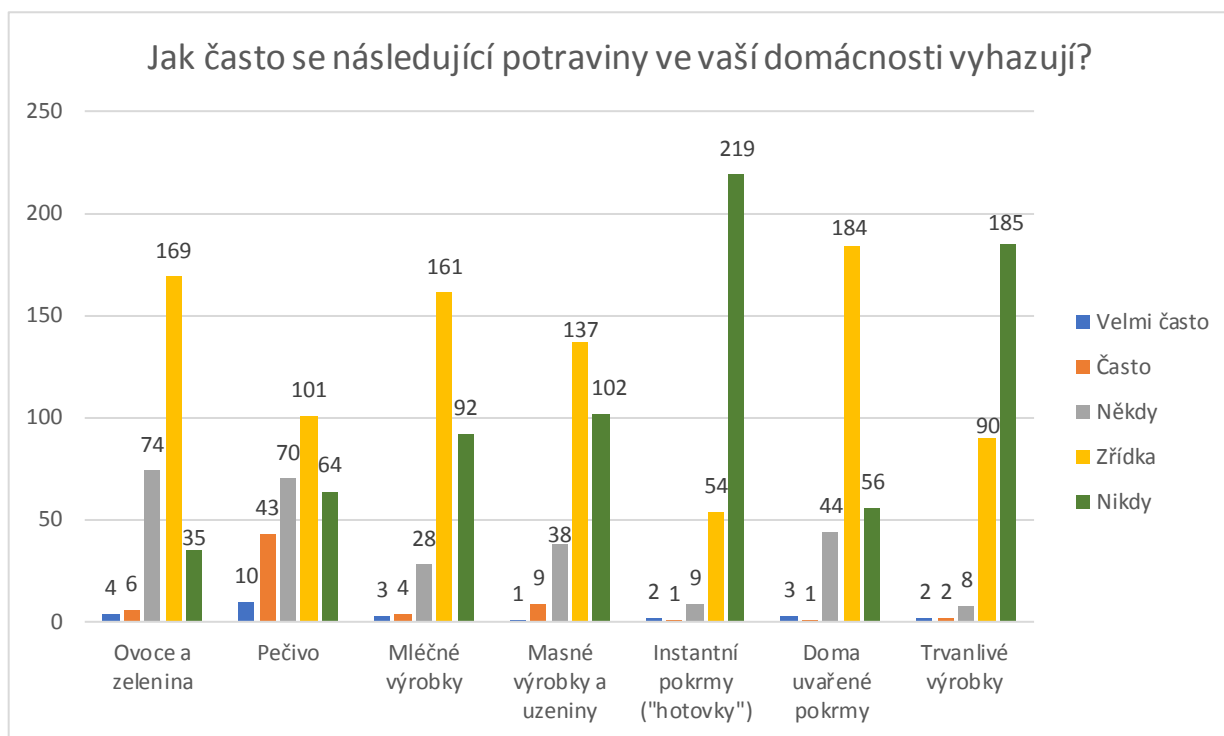

Graf č. 15: Nakládání se zbytky jídla

V této otázce jsem zjišťovala, jak respondenti zacházejí s pokrmem, který jim neplánovaně zbyde – zda se snaží ho nějakým způsobem spotřebovat, nebo ho rovnou vyhodí. I u této otázky byla možnost jiné odpovědi, ale jelikož se většina z nich v nabídce objevovala, zanesla jsem je opět do tabulky, stejně tak i odpovědi, které si byly podobné. Drtivá většina respondentů uvedla, že jídlo spotřebuje později – bylo to konkrétně 210 lidí, tvořících 74 % všech dotázaných. Jedenáct procent daný pokrm zamrazí, 12 respondentů ho dá zvířatům, tři lidé jej nabídnou známému či sousedovi a třináct lidí zastupujících pět procent dotázaných toto jídlo rovnou vyhodí. Jedenáct respondentů uvedlo, že záleží na konkrétním pokrmu, nikdo však neuvedl, že by jídlo dal do veřejné lednice. Důvodem může být především to, že tato zařízení stále ještě nejsou mezi lidmi známá, což je důsledkem jejich malého počtu na našem území.

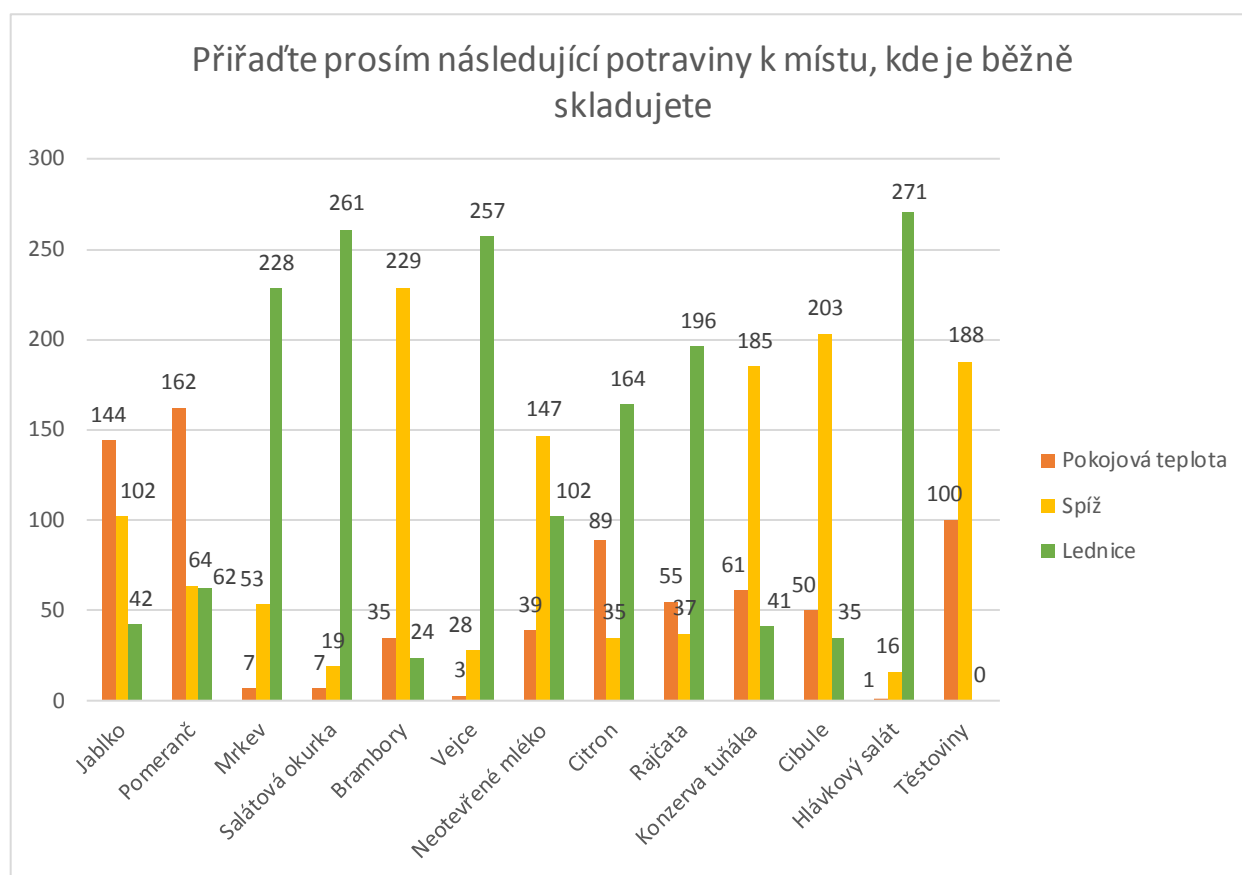
Otázka č. 17 – Frekvence vyhazování konkrétních druhů potravin

Graf č. 16: Frekvence vyhazování konkrétních druhů potravin

Většina respondentů uvedla, že nejčastěji vyhazuje pečivo – konkrétně 10 lidí tuto položku označilo jako „velmi často“ a 43 jako „často“. Příčinou může být nakoupení příliš velkého množství pečiva nebo jeho nesprávné uložení. Mnoho lidí nechává pečivo v plastových sáčkích, ve kterých je v obchodech koupili. V nich však pečivo rychleji tvrdne a plesniví. Proto je nejlepším řešením uchovávat ho ve chlebníku nebo v plátěných sáčkích, díky kterým může „dýchat“. Navíc se díky nákupu rovnou do textilního sáčku ušetří velké množství plastu. Na druhém místě se umístilo ovoce a zelenina, které čtyři z dotázaných vyhazují velmi často a dalších šest lidí často. Opět může být na vině špatné skladování, nebo příliš velké zásoby. Podobně jsou na tom masné výrobky a uzeniny – u jednoho z respondentů putují do odpadu velmi často a u dalších devíti často. Opačně jsou na tom instantní pokrmy, které 76 % lidí podle svých výpovědí nevyhazuje nikdy a 19 % jen zřídka. Trvanlivé výrobky nikdy nevyhazuje 64 % dotázaných a zřídka 31 %. Tyto produkty mají nejdelší dobu trvanlivosti, a proto není problém nakoupit jich větší množství najednou. Je však potřeba uložit je do vzduchotěsných nádob, do kterých se nedostane vzduch ani potravinová moli. Doma uvařené pokrmy se spotřebují vždy u 19 % respondentů a u 64 % téměř vždy.

Otázka č. 18 – Uskladnění potravin v domácnosti

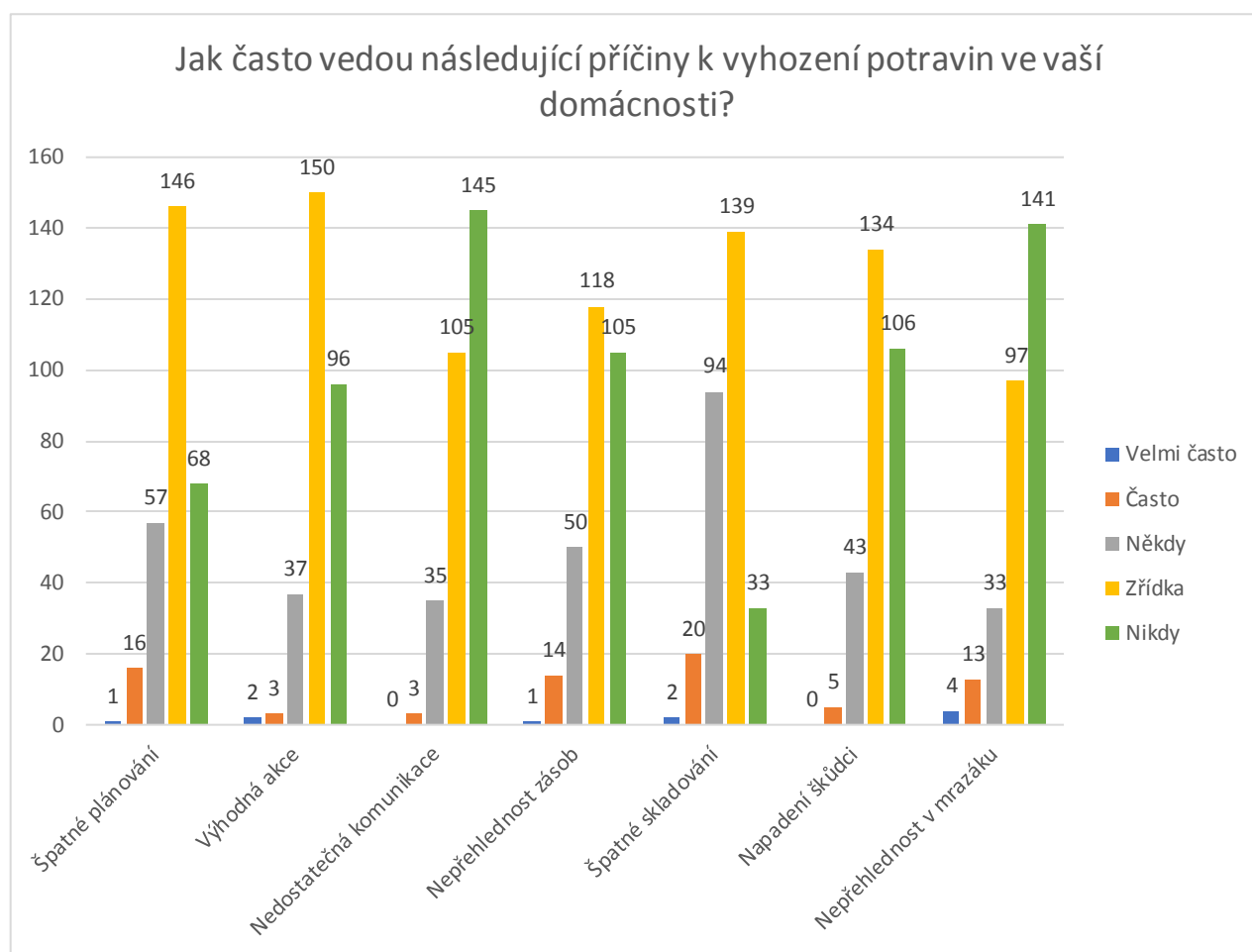
Graf č. 17: Uskladnění potravin v domácnosti

Pro porovnání zde uvádím správné uskladnění potravin (Zachraň jídlo, [2019]):

Pokojeová teplota	Spíž	Lednice
Pomeranč, citron	Konzerva tuňáka, salátová okurka, rajčata, cibule, brambory, neotevřené mléko, těstoviny	Jablko, mrkev, vejce, hlávkový salát

Nejčastěji lidé mylně ukládají okurky a rajčata do lednice, která však těmto druhům zeleniny nesvědčí. Kvůli přílišnému chladu pak ztrácejí svou chuť a vitaminy (Zachraň jídlo, [2019]). Zatímco pomeranč byl většinou správně přiřazen k pokojové teplotě, další zástupce tropického ovoce bohužel končí často v lednici, kde je teplota výrazně odlišná od té, na kterou je ze své domoviny zvyklý. Proto je nejlepší nechávat citrony i pomeranče v pokojové teplotě. Do lednice naopak rozhodně patří vejce, která zde zůstanou déle čerstvá.

Otázka č. 19 – Příčiny vyhazování potravin

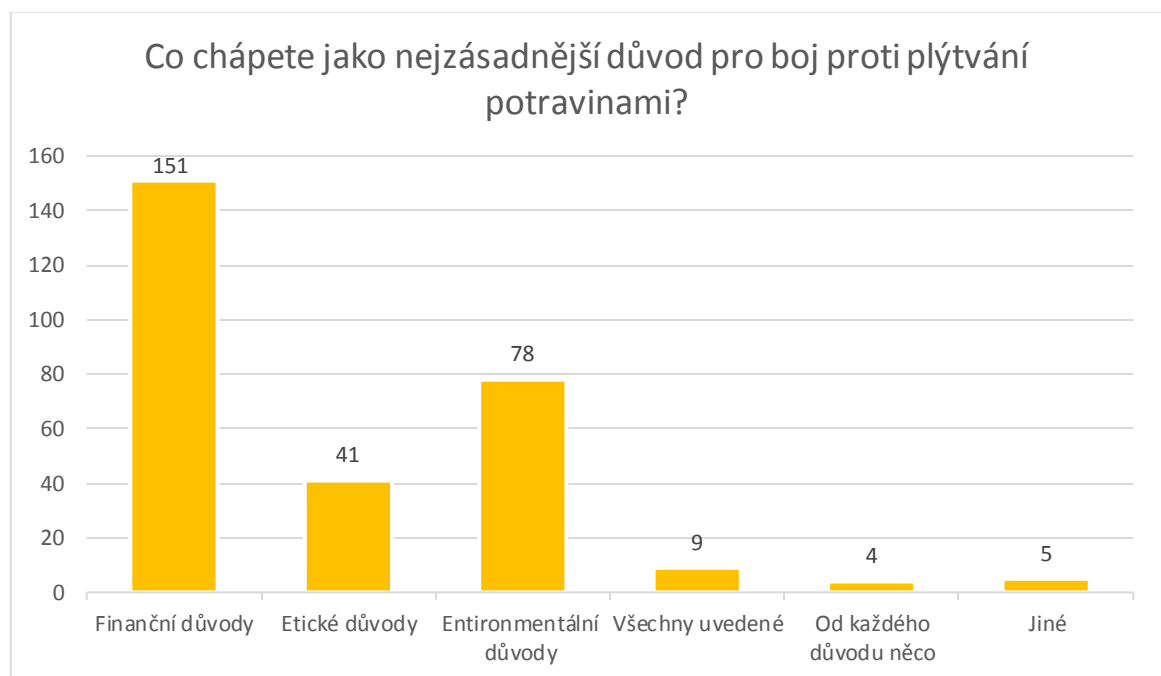
Graf č. 18: Příčiny vyhazování potravin

Výběr z možností jsem musela kvůli přehlednosti grafu zkrátit, jejich přesná podoba zní takto:

- 1) Nakupuji či vařím více jídla najednou kvůli úspoře času, ale domácnost je nestihne spotřebovat
- 2) Nakupuji více jídla najednou, protože je zrovna výhodná akce, ale domácnost je nestihne spotřebovat.
- 3) S ostatními členy domácnosti se špatně dohodneme a nakoupíme příliš velké množství jídla, které nestihneme spotřebovat.
- 4) Starší potraviny se zarovnají čerstvými, takže se na ně zapomene.
- 5) Potraviny se příliš rychle kazí.
- 6) Potraviny jsou napadeny škůdci (např. potravinovými moly).
- 7) Ztrácím přehled o potravinách v mrazáku (jak dlouho tam jsou, o co se vlastně jedná), tak je raději vyhodím.

Nejvíce zastoupeným zdrojem plýtvání je v tomto případě špatné skladování, který uvedlo 94 respondentů jako frekvenci „někdy“. Většina lidí si však svou chybu neuvědomuje, což byl důvod, proč jsem ji uvedla tímto způsobem. Další frekventovanou položkou bylo špatné plánování, tedy situace, kdy člověk nakoupí či navaří v dobré víře příliš mnoho jídla, které se ale nakonec nestihne včas spotřebovat. Podobně na tom byla nepřehlednost v potravinových zásobách, zapříčiněná špatnou organizací a nerotováním potravin. Dále respondenti uváděli problémy se škůdci, spojený se špatným uzavřením potravinových zásob. Výzvou je pro ně také odolat svodům reklam a slevových akcí, které nabízejí výhodnou koupi, ale pokud jedinec danou potravinu vyhodí, nakonec více ztratí, než získá. Naopak nejméně častým prohřeškem je nedostatečná komunikace s ostatními členy domácnosti.

Otázka č. 20 – Hlavní důvod, proč potravinami neplýtvat

Graf č. 19: Hlavní důvod, proč potravinami neplýtvat

V poslední otázce dotazníku mě zajímalo, jaké důvody považují respondenti za nejdůležitější pro boj proti plýtvání potravinami. Nejvíce z nich (53 %) uvedlo, že za nejpodstatnější považují finanční důvody, dále důvody environmentální (28 %), etické pouhých 14 % a 9 respondentů tvořících 3 % odpovídajících považuje za důležité všechny. Čtyři lidé uvedli, že nedokáží vybrat jediný a dává jim smysl od každého argumentu něco. Cituji zde jednu z respondentek: „Není potřeba jídlo vyhazovat. Je potřeba nakupovat s rozumem. Jídlo bych nevyhodila.“

6.5 TESTOVÁNÍ STATISTICKÝCH HYPOTÉZ

Pro testování platnosti hypotéz jsem využila testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. „*Tohoto statistického testu významnosti je možno využít např. v případech, kdy rozhodujeme, zda existuje souvislost (závislost) mezi dvěma pedagogickými jevy, jež byly změřeny na úrovni nominálního (popř. ordinálního) měření*“ (Chráska, 2008, s. 91).

Hypotéza 1: Rodiče žijící na vesnici berou své děti na nákup potravin častěji než rodiče žijící ve městě.

H3: Bydliště má vliv na společné nakupování rodičů s dětmi.

H0: Bydliště nemá statisticky významný vliv na společné nakupování rodičů s dětmi.

Tabulka zjištěných (empirických) četností

	Často	Zřídka	Celkem
Město	123	69	192
Vesnice	55	41	96
Celkem	178	110	288

Tabulka očekávaných (teoretických) četností

	Často	Zřídka
Město	$(178 \cdot 192) / 288 = 118,66$	$(110 \cdot 192) / 288 = 73,33$
Vesnice	$(178 \cdot 96) / 288 = 59,33$	$(110 \cdot 96) / 288 = 36,66$

Pomocná tabulka pro výpočet testového kritéria

	Často	Zřídka	Celkem
Město	$(123 - 118,66)^2 / 118,66 = 0,1582$	$(69 - 73,33)^2 / 73,33 = 0,2557$	0,4143
Vesnice	$(55 - 59,33)^2 / 59,33 = 0,3165$	$(41 - 36,66)^2 / 36,66 = 0,5121$	0,8286
Celkem	0,4747	0,7682	1,2429

Testové kritérium:

$$TK = \chi^2 = \sum \frac{(emp.-teor.)^2}{teor.} = 1,2429$$

Kritická hodnota: $\alpha = 0,05$

$$KH = \chi^2_{1-\alpha}((r-1)(s-1)) = \chi^2_{0,95}(1) = 3,84146$$

r = počet řádků

s = počet sloupců

Vyhodnocení hypotézy: TK < KH

Z výše uvedených výsledků vyplývá, že bydliště nemá statisticky významný vliv na společné nakupování rodičů s dětmi. Hypotéza byla vyvrácena. Není zde statisticky významný rozdíl mezi četností nakupování dětí s rodiči mezi rodinami žijícími ve městě a těmi, kteří bydlí na vesnici.

Hypotéza 2: Rodiče, kteří preferují spíše větší množství méně kvalitních potravin, vyhazují dítětem vybrané potraviny častěji než rodiče s důrazem na kvalitu.

Tabulka zjištěných (empirických) četností

	Často	Zřídka	Celkem
Preference kvality	9	263	272
Preference kvantity	3	13	16
Celkem	12	276	288

Tabulka očekávaných (teoretických) četností

	Často	Zřídka
Preference kvality	11,33	260,66
Preference kvantity	0,66	15,33

Pomocná tabulka pro výpočet testového kritéria

	Často	Zřídka	Celkem
Preference kvality	0,4804	0,0209	0,5013
Preference kvantity	8,1666	0,3551	8,5217
Celkem	8,6471	0,376	9,023

$$TK = \chi^2 = \sum \frac{(\text{emp.} - \text{teor.})^2}{\text{teor.}} = 9,023$$

Kritická hodnota: $\alpha = 0,05$

$$KH = \chi^2_{1-\alpha}((r-1)(s-1)) = \chi^2_{0,95}(1) = 3,84146$$

TK > KH

Z výsledků mohou konstatovat, že existuje v plýtvání dětmi vybranými potravinami statisticky významný rozdíl mezi rodiči upřednostňujícími kvalitní potravinami nad jejich množstvím. Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza 3: Existuje vztah mezi frekvencí zapojení dítěte do přípravy jídla a vyhazováním potravin vybraných dítětem.

Tabulka zjištěných (empirických) četností

	Časté zapojení dítěte	Vzácné zapojení dítěte	Celkem
Časté vyhazování potravin	6	6	12
Vzácné vyhazování potravin	138	138	276
Celkem	144	144	288

Tabulka očekávaných (teoretických) četností

	Časté zapojení dítěte	Vzácné zapojení dítěte
Časté vyhazování potravin	6	6
Vzácné vyhazování potravin	138	138

Vzhledem k tomu, že v případě častého i méně častého zapojení dítěte do přípravy jídla jsme zjistili stejné hodnoty, tabulka teoretických hodnot je totožná s tabulkou hodnot empirických. Už v tomto bodě je jasný závěr, že vztah mezi frekvencí zapojení dítěte do přípravy jídla a vyhazováním potravin vybraných dítětem je nejen statisticky nevýznamný, ale neexistuje. V pomocné tabulce pro výpočet testového kritéria mi vyšly nulové hodnoty, proto tu zde tabulku neuvádím. V případě hladiny významnosti $\alpha = 0,05$ je kritická hodnota stanovena jako $KH = \chi^2_{1-\alpha}((r-1)(s-1)) = \chi^2_{0,95}(1) = 3,84146$, stejně jako u předchozích hypotéz. Tato hypotéza byla vyvrácena. V případě frekvence vyhazování potravin vybraných dítětem tedy nezáleží na tom, jak často rodič zapojuje dítě do přípravy jídla.

Hypotéza 4: Existuje vztah mezi důvodem pro boj proti plýtvání potravinami a ochotou rodiče konzumovat „prošlé“ potraviny.

Tabulka zjištěných (empirických) četností

	Finanční důvody	Etické důvody	Environmentální důvody	Jiné	Celkem
Potraviny po překročení DMT	43	10	18	6	77
Potraviny po překročení „spotřebujte do“	18	4	1	0	23
Nic z uvedeného	22	7	7	2	38
Obě varianty bez rozdílu	27	9	25	4	65
Obě varianty, ale potraviny s označením DMT déle	38	10	24	6	78
Obě varianty, ale potraviny s označením „spotřebujte do“ déle	3	1	3	0	7
Celkem	151	41	78	18	288

Tabulka očekávaných (teoretických) četností

	Finanční důvody	Etické důvody	Environmentální důvody	Jiné
Potraviny po překročení DMT	40,3715	10,9618	20,8541	4,8125
Potraviny po překročení „spotřebujte do“	12,059	3,2743	6,2292	1,4375
Nic z uvedeného	19,9236	5,4097	10,2917	2,375
Obě varianty bez rozdílu	34,0799	9,2535	17,6042	4,0625
Obě varianty, ale potraviny s označením DMT déle	40,8959	11,1042	21,125	4,875

Obě varianty, ale potraviny s označením „spotřebujte do“ déle	3,6701	0,9965	1,8958	0,4375
---	--------	--------	--------	--------

Pomocná tabulka pro výpočet testového kritéria

	Finanční důvody	Etické důvody	Environmentální důvody	Jiné	Celkem
Potraviny po překročení DMT	0,1711	0,0844	0,3906	0,2930	0,9392
Potraviny po překročení „spotřebujte do“	2,9269	0,1608	4,3897	1,4375	8,9149
Nic z uvedeného	0,2164	0,4675	1,0528	0,0592	1,7959
Obě varianty bez rozdílu	1,4708	0,0069	3,1071	0,00096	4,5858
Obě varianty, ale potraviny s označením DMT déle	0,2051	0,1098	0,3913	0,2596	0,9657
Obě varianty, ale potraviny s označením „spotřebujte do“ déle	0,1224	0,000012	0,6431	0,4375	1,203
Celkem	5,1126	0,8295	9,9746	2,4878	18,405

$$TK = \chi^2 = \sum \frac{(emp.-teor.)^2}{teor.} = 18,405$$

Kritická hodnota: $\alpha = 0,05$

$$KH = \chi^2_{1-\alpha} ((r-1)(s-1)) = \chi^2_{0,95} (1) = 5-3 = \chi^2_{0,95}(2) = 5,99147$$

$TK > KH$

Hypotéza, že existuje statisticky významný vztah mezi důvodem pro boj proti plýtvání potravinami a ochotou rodiče konzumovat „prošlé“ potraviny, byla potvrzena.

Závěr

Tématem bakalářské práce je plýtvání potravinami a boj proti němu. Přestože jsem tušila, jak závažný tento problém je, upřímně jsem nečekala, jak velký má sociální, environmentální a v neposlední řadě finanční dopad. Setkáváme se s ním prakticky kdekoli – v obchodě, restauraci či jídelně, na procházce alejí, kde mjíme uhnívající nesklizené ovoce.

Aniž si to ale uvědomujeme, můžeme situaci změnit, a kolikrát pomohou i obyčejné malé skutky. Nemusíme se stát rovnou freegany a zachraňovat potraviny z popelnic. Stačí si v supermarketu vybírat ovoce, které často bývá ostatními zákazníky odmítáno – ať už to jsou samostatné kusy banánů, povadlý salát nebo trochu otlučené jablko. V restauraci si můžeme říct o menší porci a vyvarovat se tak situace, že by nedojedené jídlo skončilo v koši, případně si ho můžeme nechat zabalit s sebou. Pokud se nám urodí příliš velké množství ovoce či zeleniny, můžeme je nabídnout sousedovi, známým, uživatelům mobilních aplikací podobných výše zmíněným, nebo bankám v rámci potravinových sbírek.

Největší vliv máme ale na to, jak hospodaříme jako samostatná jednotka v domácnosti. Jen my rozhodujeme, které potraviny si v jak velkém množství koupíme, jak dobře je uskladníme a zda je stihneme všechny včas spotřebovat. Proto je důležité nakupovat s rozmyslem a nenechat se zlákat reklamou či výhodnou akcí.

Teoretickou část práce jsem uvedla tématem konzumerismu a negativními jevy s ním spojenými, které mají neblahý vliv mimo jiné i na hospodaření s potravinami. Představila jsem oblasti, ve kterých se jídlem plýtvá nejvíce a zjistila, že i ty sféry, které se nás netýkají přímo, můžeme jako spotřebitelé ovlivnit. Je však nutné začít u sebe a snažit se předcházet zbytečným ztrátám primárně ve své domácnosti.

Věnovala jsem se také potravinovým bankám, které mají na našem kontinentě na přerozdělování potravin velký vliv, a představila Evropskou federaci potravinových bank, která je zaštiťuje. Zmínila jsem mobilní aplikace, které pomáhají zachránit nezanedbatelné množství potravin mezi maloobchodníky a jejich zákazníky i mezi uživateli navzájem.

Navázala jsem Českou federací potravinových bank, pod jejíž patronát spadá i banka v Pardubicích. Do téže kapitoly jsem umístila veřejné lednice, které ještě sice nejsou mezi lidmi dost známé, ale jejich počet se stále rozrůstá. Uvedla jsem zde také iniciativu Food Not Bombs, která se i na našem území snaží plýtvání potravinami snížit a stejně tak i jeho sociální dopad.

Kromě podnikání konkrétních kroků proti plýtvání je stejně důležitá prevence, v tomto případě předávat úctu k potravinám i dalším generacím, a vychovávat děti k respektu k jídlu, jeho zdrojům, práci i vynaloženým financím. O to se snaží organizace jako je Zachraň jídlo, některé obchodní řetězce, a programy podobné Skutečně zdravé škole uvedené výše.

V praktické části práce jsem pokračovala v tématu výchovy dětí ke správnému hospodaření s potravinami, a dotazníkovým šetřením zjišťovala, zda se současní rodiče snaží ať už cíleně či nevědomě vést své děti k pozitivnímu zacházení s jídlem. Ukázalo se, že většina rodičů si své nákupy plánuje, a když je doprovází jejich děti, snaží se je aktivně zapojit a vzdělávat.

Přestože dotázaní často nechávají děti vybrat si potraviny samy, jen velice zřídka se stává, že je toto jídlo později vyhozeno. Má na to vliv mimo jiné i to, zda rodiče dítěte upřednostňují u potravin jejich kvalitu nebo množství. Na druhou stranu s tím však nesouvisí, jak často své děti zapojují do příprav jídla.

Pouze málokdy nakoupí respondenti větší množství potravin, než jsou schopni včas spotřebovat. Velký počet dotázaných je ochotný konzumovat potraviny i po překročení data minimální trvanlivosti. Ani zbytky jídla se v našich rodinách nevyhazují ve velkém množství; pokud jídlo zbyde, většinou putuje do lednice a je v nejbližší době sněženo.

Dále jsem zjistila, že se nakoupené potraviny v domácnostech nevyhazují příliš často. Nejvíce v koši končí pečivo spolu s ovocem a zeleninou, což je z velké části způsobené jejich nesprávným skladováním. Respondenti si dopady plýtvání potravinami uvědomují, přičemž nejvíce je pociťují jako finanční ztrátu. Neopomínají ani dopad plýtvání na životní prostředí. V neposlední řadě dotázaným vadí špatné zacházení s potravinami také z etického hlediska.

Vyšlo najevo, že na nákup chodí děti s rodiči žijícími ve městě stejně často, jako s bydlištěm na vesnici. Naopak se potvrdila hypotéza, že má na vyhazování dítětem vybrané jídlo vliv to, zda rodič upřednostňuje kvalitu potravin nad jejich množstvím. Přestože je pro dítě velmi přínosné zapojovat ho postupně do přípravy pokrmů, nemá to vliv na to, jak často se jím vybrané potraviny vyhazují. Jak jsme z grafu č. 19 zjistili, nejvíce respondentů v oblasti plýtvání jídlem zajímá především jeho finanční stránka. Důvod, proč bychom jídlem neměli plýtvat, má každý nastavený jinak; jak jsem však v poslední hypotéze zjistila, souvisí to s tím, zda je respondent ochotný jíst potraviny s prošlou záruční lhůtou či nikoliv.

Závěrem bych chtěla říci, že ať už se jedná o problém s plýtváním potravinami, nebo kterýkoli jiný, stačí někdy jen malá změna, kterou když učiní velké množství lidí, může změnit svět.

Zdroje

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BAUDRILLARD, Jean. c1998. *The consumer society: myths and structures*. London: Sage Publications. Theory, culture & society. ISBN 978-0-7619-5692-1.
- BAUMAN, Zygmunt. c2007. *Consuming life*. Cambridge: Polity Press. ISBN 978-07456-4002-0.
- CAPRA, Fritjof. c2002. Patriarchal Roots of Overconsumption. *Mindfulness in the Marketplace: Compassionate Responses to Consumerism*. Edited by Allan Hunt Badiner. Berkeley: Parallax Press, ISBN 1-888375-24-8.
- CHRÁSKA, Miroslav. 2006. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. Skripta. ISBN 80-244-1367-1.
- CHRÁSKA, Miroslav. 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.
- FROMM, Erich a Jan LUSK. 2001. *Mít, nebo být?*. Praha: Aurora. ISBN 80-7299-036-5.
- HILL, Julia Butterfly. c2002. Foreword. *Mindfulness in the marketplace: Compassionate Responses to Consumerism*. Edited by Allan Hunt Badiner. Berkeley: Parallax Press. s. xi-xii. ISBN 1-888375-24-8.
- KOLÁŘ, Zdeněk a Jiří SEMRÁD. 1983. *Světónázorová výchova v rodině*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 118 s.
- KRAUS, Blahoslav. 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- LIPOVETSKY, Gilles a Martin POKORNÝ. 2007. *Paradoxní štěstí: esej o hyperkonzumní společnosti*. Praha: Prostor. Střed, sv. 81. ISBN 978-80-7260-184-4.
- LOJDOVÁ, Kateřina. 2014. *Zvol si mou cestu!: edukační aktivity subkultury freeganů ve veřejném prostoru*. Brno: Masarykova univerzita. Opera Universitatis Masarykianae Brunensis. Facultas philosophica = Spisy Masarykovy univerzity v Brně. Filozofická fakulta, č. 425. ISBN 978-80-210-7478-1. Monografie.
- MANSVELT, Juliana, ed. c2011. *Green consumerism: an A-to-Z guide*. Los Angeles: Sage. The Sage references series on green society: toward a sustainable future. ISBN 978-1-4129-9685-3.
- ZAHRÁDKA, Pavel, ed. 2014. *Spotřební kultura: historie, teorie a výzkum*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2372-8.

SEZNAM POUŽITÝCH ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

BEČKOVÁ, Kateřina. 2018. Jsem idealista, od počátku jsem tomu věřila. Veřejné lednice jsou spíš symbol, říká Tereza Navrátilová. In: *Halas – Časopis studentů Fakulty sociálních studií* [online]. 2018, roč. 27, č. 1 [cit. 2018-12-12]. Dostupné z: <http://casopishalas.cz/clanek/zobrazit/2436>

Cambridge Dictionary. © 2019. Meaning in the Cambridge English Dictionary. *Cambridge Dictionary* [online]. Cambridge: Cambridge University Press [cit. 2019-02-13]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/retail-therapy>

Česká Federace potravinových bank, z. s. © 2010a. Množství zachráněných potravin díky potravinovým bankám roste. Potravinové banky [online]. Praha: Česká Federace Potravinových Bank, z.s., 2018-01-22 [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <http://potravinovobanky.cz/mnozstvi-zachranenych-potravin-diky-potravinovym-bankam-roste/>

Česká Federace potravinových bank, z. s. © 2010b. Co jsou PB. Česká Federace potravinových bank [online]. Praha: Česká Federace Potravinových Bank, z.s. [cit. 2018-12-03]. Dostupné z: <https://pbanka.webnode.cz/cfpb/co-jsou-pb/>

Česká Federace potravinových Bank, z. s. © 2010c. FAQ – často kladené dotazy – Potravinové banky. *Potravinové banky* [online]. Praha: Česká Federace Potravinových Bank, z.s. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://potravinovobanky.cz/faq-casto-kladene-dotazy/>

Česká Federace potravinových bank, z. s. © 2010d. Potravinové banky. Česká Federace potravinových bank [online]. Praha: Česká Federace Potravinových Bank, z.s., © 2010 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://pbanka.webnode.cz/o-nas/>

Česká Federace potravinových bank. © 2010e. Potravinové banky. In: *Česká Federace potravinových bank* [online]. Praha: ČFPB [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://pbanka.webnode.cz/cfpb/>

ČESKO. 1997. Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, částka 38, § 11. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-110#p11-2>

Energie AG. Bioplynové stanice. © 2019. In: *Energie AG* [online]. Linz: Energie AG Oberösterreich [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <https://www.energieag.at/Business/Dienstleistungen/Technik/Biogasanlagen-CZ>

European Food Banks Federation. © 2018a. Impact and beneficiaries. *FEBA* [online]. Brusel: FEBA [cit. 2018-12-18]. Dostupné z: <http://www.eurofoodbank.eu/en/impact-and-beneficiaries>

European Food Banks Federation. © 2018b. Members Network. *FEBA* [online]. Brusel: FEBA [cit. 2018-12-18]. Dostupné z: <http://www.eurofoodbank.eu/en/members-network>

- European Food Banks Federation. © 2019a. Development Projects. *FEBA* [online]. Brusel: FEBA [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <http://www.eurofoodbank.eu/en/development-projects>
- European Food Banks Federation. © 2019b. Mision, Vision & Values. *FEBA* [online]. Brusel: FEBA [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <http://www.eurofoodbank.eu/en/governance>
<http://www.eurofoodbank.eu/en/mission-vision-values>
- European Food Banks Federation. © 2019c. Advocacy. FEBA [online]. Brusel: FEBA [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <http://www.eurofoodbank.eu/en/advocacy>
- European Food Banks Federation. © 2019d. FEBA Team. FEBA [online]. Brusel: FEBA [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://www.eurofoodbank.org/en/feba-team>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. © 2018. Key facts on food loss and waste you should know! Save Food: Global Initiative on Food Loss and Waste Reduction. In: Food and Agriculture Organization of the United Nations [online]. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations [cit. 2018-12-18]. Dostupné z: <http://www.fao.org/save-food/resources/keyfindings/en/>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. © 2018a. Key facts on food loss and waste you should know! Save Food: Global Initiative on Food Loss and Waste Reduction. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* [online]. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations [cit. 2018-12-18]. Dostupné z: <http://www.fao.org/save-food/resources/keyfindings/en/>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. © 2018b. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2018* [online]. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, CC BY-NC-SA 3.0 IGO [cit. 2018-12-18] ISBN 978-92-5-130571-3. Dostupné z: www.fao.org/3/I9553EN/i9553en.pdf
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. © 2019. Food Loss and Food Waste. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* [online]. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <http://www.fao.org/food-loss-and-food-waste/en/>
- Food and Agriculture Organization. 2010. European Commission preparatory study on food waste, cit. podle European Environment Agency. 2015. What are the sources of food waste in Europe? European Environment Agency [online]. København: European Environment Agency, 2015-03-12 [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: https://www.eea.europa.eu/media/infographics/wasting-food-1/image/image_view_fullscreen
- Food Not Bombs. [2019a]. Co to je Food Not Bombs. *FNB* [online]. Praha: FNB [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://food-not-bombs.cz/co-to-je-food-not-bombs>
- Food Not Bombs. [2019b]. *FNB* [online]. Praha: FNB [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://food-not-bombs.cz/>

- Freegan.info, 2008-2018. Co znamená Freegan? *Freegan.info* [online]. New York City: Freegan.info [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://freegan.info/what-is-a-freegan/translations/czech/>
- HeadCode. © 2019. Our Groceries – User Guide. *OurGroceries* [online]. San Francisco: HeadCode, [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://www.ourgroceries.com/user-guide#basic_use
- JUUL, Selina. 2016. How to Avoid Food Waste Traps. In: *Youtube* [online]. 2016-02-04 [cit. 2018-12-01] Kanál uživatele TEDx Talks. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=B6mi-ZFCprs>
- KUBCOVÁ BERÁNKOVÁ, Jana. 2011. Datum minimální trvanlivosti, datum použitelnosti – nové informace. In: *Internetový portál bezpečnosti potravin* [online]. Praha: Informační centrum bezpečnosti potravin Ministerstva zemědělství, © 2018; 2011-09-06 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <http://www.bezpecnostpotravin.cz/datum-minimalni-trvanlivosti-datum-pouzitelnosti-nove-informace.aspx>
- KUKLOVÁ, Jana. © 2009. Zbylo vám jídlo? Dejte ho do veřejné lednice. In: *Vitalia.cz* [online]. Praha: Vitalia.cz [cit. 2018-12-12]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/verejne-lednice/>
- Místo prodeje cz s.r.o. © 2000–2019. Konec plýtvání s PENNY a věrnostní akce Neobyčejné kousky. *Místo prodeje.cz – In-store marketing, POS média* [online]. Praha: Místo prodeje cz s.r.o. [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <http://www.mistoprodeje.cz/clanky/tiskove-zpravy/konec-plytvani-penny-vernostni-akce-neobycejne-kousky/>
- Olio Exchange Limited. © 2019a. About. Olio [online]. London: Olio Exchange Limited [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <https://olioex.com/about/>
- Olio Exchange Limited. © 2019b. Where is Olio available?. Olio [online]. London: Olio Exchange Limited [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <https://help.olioex.com/article/11-where-is-olio-available>
- Online supermarket Rohlík.cz – nejrychlejší doručení ve městě. [2018]. Praha: Rohlík [online]. Praha: Rohlík. [cit. 2018-12-13]. Dostupné z: <https://www.rohlik.cz/>
- Penny Market CZ. © 2000–2019c. Konec plýtvání. *PENNY Market CZ* [online]. Radonice: Penny Market s.r.o. [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <https://www.penny.cz/penny-corner/Konecplytvani>
- Penny Market s. r. o. © 2000–2019a. S Penny zeleně. Penny Market CZ [online]. Radonice: Penny Market s.r.o. [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <https://www.penny.cz/page/trvale-hodnoty/zelene-s-penny>
- Penny Market s. r. o. © 2000–2019b. S Penny pomáháme. In: Penny Market CZ [online]. Radonice: Penny Market s. r. o. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://www.penny.cz/page/trvale-hodnoty/s-penny-pomahame>

- Penny Market. © 2000–2019d. Věřte, že na poctivý knedlík jsou perfektní. In: News Media s.r.o. *Médiář* [online]. Praha: News Media [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: https://www.mediary.cz/wp-content/uploads/2016/08/PENNY_nestandardni_OZ_1.jpg
- PotravinyInfo.cz. 2018. Pokyny EU k darování potravin [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, s. r. o. 2018-01-09 [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: https://www.potravinyinfo.cz/33/pokyny-eu-k-darovani-potravin-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EtI668NLI3LvH_NJNkCJfp0/?query=skladov%20E1n%20ED%20potravin&serp=1
- SEMERÁDOVÁ, Zuzana. 2018. Penny má ve věrnostní kampani plyšovou křivou zeleninu a ovoce. In: *Médiář*. [online]. Praha: News Media s.r.o., Copyright © News Media 9. 1. 2018 [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.mediary.cz/penny-ma-ve-vernostni-kampani-plysovou-krivou-zeleninu-a-ovoce/>
- Skutečně zdravá škola, z. s. © 2019a. Naše vize. Skutečně zdravá škola [online]. Brno: Skutečně zdravá škola, z.s. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <http://www.skutecnezdravaskola.cz/nase-vize>
- Skutečně zdravá škola, z. s. © 2019b. Zapojte se do výzvy. Skutečně zdravá škola [online]. Brno: Skutečně zdravá škola, z.s. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <http://www.skutecnezdravaskola.cz/1-zapojte-se-do-vyzvy>
- Skutečně zdravá škola, z. s. © 2019c. Kritéria. Skutečně zdravá škola [online]. Brno: Skutečně zdravá škola, z.s. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <http://www.skutecnezdravaskola.cz/kriteria>
- STREJCOVÁ, Anna. 2018. Bioplynka sní i váš nedojedený oběd. In: *Zachraň jídlo* [online]. Praha: Pražské kreativní centrum 2018-12-05 [cit. 2018-12-09]. Dostupné z: <https://zachranjidlo.cz/5719/bioplynka-sni-i-vas-nedojedeny-obed/>
- TED Conferences, LLC. © [2019]. Our Organization. *TED: Ideas worth spreading* [online]. New York: TED Conferences, LLC [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://www.ted.com/about/our-organization>
- Tesco Czech. 2018. Dokonale Nedokonalá. *Tesco Czech* [online]. Praha: Tesco Stores ČR a.s. [cit. 2018-11-24]. Dostupné z: <http://www.tescocr.cz/cs/odpovedna-firma/produkty-plytvani-potravinami/dokonale-nedokonala>
- Too Good To Go. 2018. Join Our Food Waste Revolution. *Too Good To Go* [online]. London: Too Good To Go [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <https://toogoodto.go.co.uk/en-gb>
- Veřejné lednice Praha – Public Fridges Prague. 2018. O projektu. In: *Facebook* [online]. 10. 5. 2018 [cit. 2018-12-12]. Dostupné z: https://www.facebook.com/pg/verejnelednicepraha/about/?ref=page_internal
- Veřejné lednice v Brně. 2018. Our story. In: *Facebook* [online]. 2018-02-23 [cit. 2018-12-12]. Dostupné z: https://www.facebook.com/pg/ledniceBrno/about/?ref=page_internal

Vitalia.cz. © 2009. Zbylo vám jídlo? Dejte ho do veřejné lednice. *Vitalia.cz* [online]. Praha: Vitalia.cz [cit. 2018-12-12]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/verejne-lednice/>

VÍTKOVÁ, Zdeňka. 2016. Potraviny, které nesníte, darujte. Veřejné ledničky fungují napříč Českem. *Ekolist.cz* [online]. Praha: Ekolist.cz, 2016-09-14 [cit. 2018-12-12]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/rady-a-navody/potraviny-ktere-nesnite-darujte-verejne-lednicki-funguji-napric-ceskem>

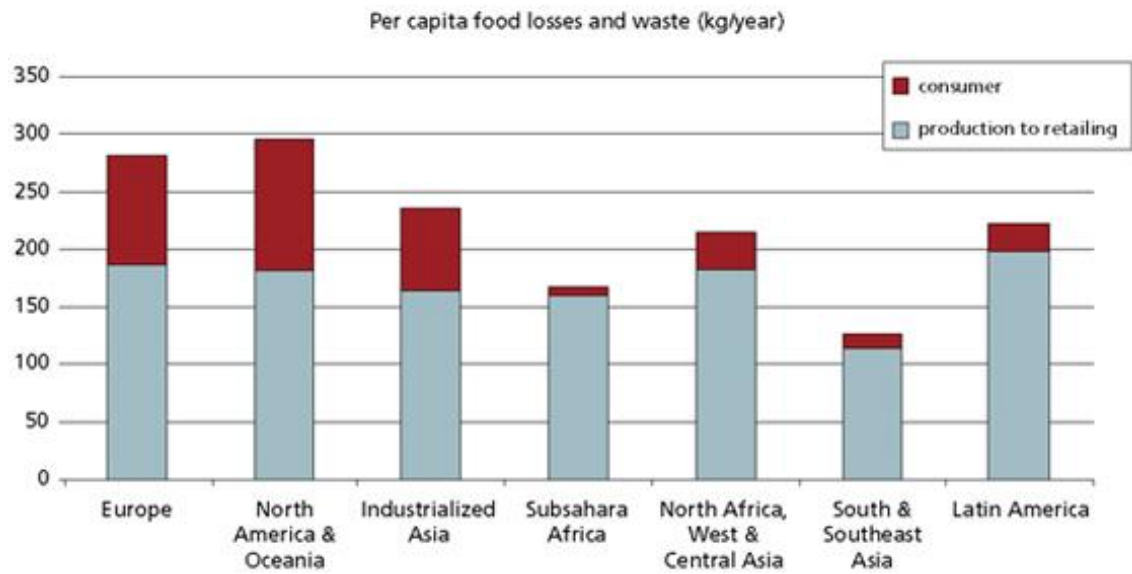
Water Footprint Network. [2019]. Product Gallery. Water Footprint Network [online]. Enschede: Water Footprint Network [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <https://waterfootprint.org/en/resources/interactive-tools/product-gallery/>

Zachraň jídlo, z. s. [2019]. *Zachraň jídlo* [online]. Praha: Pražské kreativní centrum [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <https://zachranjidlo.cz/>

ZIMOVÁ, Magdalena. 2016. Prevence vzniku potravinového odpadu. In: *Potraviny pro budoucnost – Strategie AV21* [online]. Olomouc: Akademie věd České republiky [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiEnrOamPDhAhWysKQKHWksBqkQFjAAegQIBBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.potravinyav21.cz%2Fdata%2Ffiles%2F158%2F158_392_AV21-Potravino-va-budoucnost-ZimovaA.pdf&usg=AOvVaw0PNmN_MRyj3ET40FAfm6nS

Přílohy

Příloha A – Graf potravinových ztrát a potravinového odpadu v konkrétních oblastech světa na osobu a rok [kg] (FAO, © 2018)

VĚŘTE, ŽE **NA**
POCTIVÝ
KNEDLÍK
JSOU PERFEKTNÍ

Neplývejte potravinami a podpořte české farmáře. Kupujte výhodně ovoce a zeleninu, které vizuálně neodpovídají normám. Přitom chutnají stejně dobře, a ještě Vás pobaví.

NEOBYČEJNÉ
české ovoce a zelenina
nyní v každém Penny Marketu

Příloha C – Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (Česko, 1997).

„Provozovatel potravinářského podniku, který uvádí na trh potraviny v provozovně s prodejní plochou větší než 400 m², je povinen potraviny, které nejsou v souladu s požadavky stanovenými tímto zákonem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie upravujícím požadavky na potraviny, ale jsou bezpečné, poskytnout bezplatně neziskové organizaci, která shromažďuje bezplatně potraviny, skladuje a přiděluje je humanitárním nebo charitativním organizacím, které poskytují potravinovou pomoc klientům sociálních služeb; tyto organizace určí ministerstvo rozhodnutím vydaným z moci úřední. Potraviny určené klientům sociálních služeb musí být následně uváděny na trh pouze bezplatně.“

Příloha D – Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou filozofické fakulty Univerzity Pardubice a ráda bych vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku. Ten je určen rodičům, kteří zajišťují nákup potravin pro domácnost a vychovávají alespoň jedno dítě starší 4 let. Vyplnění dotazníku vám nezabere více než 10 minut času. Díky výsledkům bude možné popsat výchovu v oblasti hospodaření s potravinami.

Předem děkuji za váš čas a upřímné odpovědi.

1. Jste:
  - a) žena
  - b) muž
2. Kolik je vám let? Prosím uveďte: .....
3. Bydlíte:
  - a) na vesnici
  - b) ve městě
4. Kolik dětí žije ve vaší domácnosti? .....
5. Zajišťujete nákup potravin pro domácnost?
  - a) ano
  - b) ne
6. Podle čeho si plánujete svůj nákup potravin?
  - a) nákupy si neplánuji
  - b) podle toho, které potraviny je třeba koupit
  - c) píšu si nákupní seznam
  - d) jiná odpověď (doplňte) .....
7. Jak často s vámi chodí vaše dítě nakupovat potraviny?
  - a. vždy
  - b. velmi často
  - c. často
  - d. někdy
  - e. zřídka
  - f. nikdy
8. Zapojujete vaše dítě aktivně do nákupu?
  - a) plánujeme spolu nákup – kontrolujeme, co doma chybí
  - b) v obchodě si vybírá potraviny, hračky atd. pro sebe
  - c) vyhledává zboží podle mých instrukcí
  - d) váží ovoce a zeleninu na vahách pro zákazníky
  - e) ukládá zboží do košíku/na pás
  - f) snažím se ho během nákupu vzdělávat (rozeznávat druhy ovoce a zeleniny apod.)
  - g) doma mi pomáhá uložit nakoupené potraviny
  - h) chodí se mnou nakupovat, ale nezapojuji ho do nákupu
  - i) nechodí se mnou nakupovat
9. Do jaké míry dovolujete dítěti ovlivnit obsah nákupu?
  - a) koupím mu vše, co si vybere
  - b) koupím mu určitý počet věcí, které si vybere

- c) koupím mu zboží do určité částky
  - d) koupí si zboží za vlastní úspory podle svého uvážení
  - e) koupí si zboží za vlastní úspory podle mého uvážení
  - f) nenechávám ho si vybrat
  - g) jiná odpověď (doplňte) .....
10. Jak často se stává, že vyhovíte požadavkům dítěte a koupíte mu potraviny, které si vybere, ale ty nakonec skončí v koši?
- a) vždy
  - b) velmi často
  - c) často
  - d) někdy
  - e) zřídka
  - f) nikdy
11. Jak často zapojujete své dítě do přípravy jídla?
- a) vždy
  - b) velmi často
  - c) často
  - d) někdy
  - e) zřídka
  - f) nikdy
12. Představte si, že máte na výběr různou kvalitu stejné potraviny. Co byste si koupil/a spíše?
- a) větší množství méně kvalitní potraviny
  - b) menší množství více kvalitní potraviny
13. Jak často se stává, že nakoupíte více potravin, než jste zamýšlel/a, ale nakonec je nestihnete spotřebovat včas?
- a) vždy
  - b) velmi často
  - c) často
  - d) někdy
  - e) zřídka
  - f) nikdy
14. Pokud zjistíte, že potravina překročila datum minimální trvanlivosti (DMT), co s ní uděláte?
- a) vyhodím ji
  - b) snažím se ji co nejrychleji spotřebovat
  - c) zamrazím ji
  - d) daruji ji známému/sousedovi
  - e) dám ji do veřejné lednice
  - f) nevěnuji DMT pozornost
  - g) jiná odpověď (doplňte) .....
15. Které potraviny jste ochoten/ochotna ještě konzumovat?
- a) potraviny po překročení data minimální trvanlivosti (DMT)
  - b) potraviny po překročení „spotřebujte do“
  - c) nic z uvedeného
  - d) obě varianty bez rozdílu
  - e) obě varianty, ale potraviny s označením DMT déle

- f) obě varianty, ale potraviny s označením „spotřebujte do“ dále
16. Pokud se omylem stane, že vám v kuchyni zbyde právě uvařené jídlo či nedojedený pokrm, jak s ním naložíte?
- vyhodím ho
  - spotřebuji ho později
  - využiji ho při přípravě čerstvého pokrmu
  - zamrazím ho
  - daruji ho známému/sousedovi
  - dám ho do veřejné lednice
  - jiná odpověď (doplňte) .....
17. Jak často se následující potraviny ve vaší domácnosti vyhazují?

	Velmi často	Často	Někdy	Zřídka	Nikdy
Ovoce a zelenina					
Pečivo					
Mléčné výrobky					
Masné výrobky a uzeniny					
Instantní pokrmy (tzv. „hotovky“)					
Doma uvařené pokrmy					
Trvanlivé výrobky (sypké potraviny, čokoláda, těstoviny, konzervy, ...)					

18. Přiřaďte prosím následující potraviny k místu, kde je běžně skladujete.

	Pokojová teplota	Spíž	Lednice
Jablko			
Pomeranč			
Mrkev			
Salátová okurka			
Brambory			
Vejce			
Neotevřené mléko			
Citron			
Rajčata			
Konzerva tuňáka			

Cibule			
Hlávkový salát			
Těstoviny			

19. Jak často vedou následující příčiny k vyhození potravin ve vaší domácnosti?

	Velmi často	Často	Někdy	Zřídka	Nikdy
Nakupuji či vařím více jídla najednou kvůli úspoře času, ale domácnost je nestihne spotřebovat.					
Nakupuji více jídla najednou, protože je zrovna výhodná akce, ale domácnost je nestihne spotřebovat.					
Starší potraviny se zarovnají čerstvými, takže se na ně zapomene.					
Potraviny se příliš rychle kazí.					
Potraviny jsou napadeny škůdci (např. potravinovými moly)					
Ztrácím přehled o potravinách v mrazáku (jak dlouho tam jsou, o co se vlastně jedná), tak je raději vyhodím.					

20. Co chápete jako nejzásadnější důvod pro boj proti plýtvání potravinami?
- a. finanční důvody (pokud vyhodím jídlo, vyhodím tím i peníze, které jsem za něj zaplatil/a)
  - b. etické důvody (nemůžu vyhodit jídlo, když vím, že jiní lidé umírají hlady)
  - c. environmentální důvody (nechci plýtvat vynaloženými prostředky pro výrobu a dovoz potravin či přispívat ke vzniku odpadních látek při její likvidaci)
  - d. jiná odpověď (doplňte) .....
21. Zde je prostor pro vaše připomínky, názory či vzkazy.

.....
.....
.....

Děkuji vám za vyplnění tohoto dotazníku a přeji vám hezký zbytek dne.